Bezuidenhoutseweg 60, 2594 AW ‘s-Gravenhage
Postbus 90525, 2509 LM ‘s-Gravenhage
Telefoon (070) 3 499 740
Website: www.vcp.nl

vakcentrale voor professionals

VCP-reactie internetconsultatie: Wet toekomst pensioenen

- Nog veel losse eindjes, maar voldoende mogelijkheden om het met elkaar compleet te maken -

Vanaf 16 december 2020 staat de internetconsultatie open aangaande de uitwerking van de conceptwetgeving toekomst pensioenen. Vanaf het sluiten van het Pensioenakkoord in juni 2019 tot aan de zomer van vorig jaar, is de Vakcentrale voor Professionals (VCP) nauw betrokken geweest bij het uitwerken van de hoofdlijnen ten behoeve van deze wetgeving. De wetgeving is vervolgens zonder de VCP uitgewerkt en dat verklaart waarom de VCP nu met een uitgebreide reactie komt.

De VCP staat al sinds het sluiten van het Pensioenakkoord achter het Pensioenakkoord, maar heeft haar bedenkingen ten aanzien van een aantal onderdelen, zoals die nu op papier zijn gezet. Er zijn echter nog voldoende mogelijkheden om deze punten te repareren zodat er een solide en gedragen pensioenstelsel ontstaat dat op het vertrouwen van alle deelnemers kan rekenen. Dat vertrouwen is van groot belang bij wetgeving zoals deze, die alle pensioendeelnemers van Nederland van jong tot oud raakt en aanzienlijke effecten op de arbeidsmarkt heeft.

De VCP maakt vanuit haar positie als één van de centrale werknemersorganisaties dan ook graag gebruik van de mogelijkheid om op deze consultatie inhoudelijk te reageren en bij te dragen aan dat vertrouwen. Dit zal de VCP doen aan de hand van de hoofdstukkenindeling van de Memorie van Toelichting (verder MvT).

Hoofdstuk 1 & 2 Inleiding en doelstelling

Met de voorliggende conceptwetgeving geeft het kabinet een verdere invulling aan het Pensioenakkoord. VCP spreekt haar waardering uit dat, ondanks de Coronacrisis sinds het afsluiten van het akkoord in juni 2019, zoveel werk is verzet door de betrokken partijen en hun experts.
Het spreekt voor zich dat dit kabinet een positief beeld wil neerzetten van het nieuwe stelsel. De afdronk is echter wel dat er een rooskleurig beeld wordt neergezet zonder dat daarvoor een onderbouwing wordt gegeven.

Ten tijde van de uitwerking van het Pensioenakkoord leefden er diverse vragen. Enerzijds technische vragen over hoe e.e.a. nu gaat werken, anderzijds vooral ook over de manier waarop de transitie en de beide contracten in de praktijk zullen uitpakken voor verschillende generaties onder verschillende omstandigheden. Vragen waarvoor het noodzakelijk was om verdere doorrekeningen uit te voeren. Daarvoor was echter op dat moment niet genoeg tijd en capaciteit beschikbaar.
De VCP constateert dat deze vragen een half jaar later nog steeds niet beantwoord kunnen worden. De MvT geeft antwoord op het wat en hoe, maar een aanvullende onderbouwing en toelichting van de praktische uitwerking voor het individu mist volledig. In de aanloop naar het zomerreces werd nog veel aandacht besteed aan de noodzaak om via verdere doorrekeningen inzicht te verschaffen in welke mate en onder welke omstandigheden de verschillende doelen die geformuleerd zijn, konden worden gehaald. De partijen die mochten aanschuiven bij het schrijven van de voorliggende conceptwetgeving, lijken te zijn vergeten dat er nog heel veel vragen te beantwoorden zijn.

Dit alles maakt dat een beschouwing van de voorliggende conceptwetgeving vooral een technische insteek heeft. Is de techniek samenhangend? Maar de vraag of deze vormgeving ook daadwerkelijk de gesuggereerde oplossingen biedt en voldoet aan de gestelde doelen kan er niet mee worden beantwoord. De politieke vraag is dan ook of deze stap verantwoord te nemen valt, nu juist die essentiële informatie nog steeds ontbreekt. De VCP geeft hierbij haar voorkeur aan zorgvuldigheid boven snelheid: alle wetgeving dient compleet te zijn, inclusief de lagere regelgeving, voorzien van representatieve doorrekeningen en vervolgens met voldoende tijd voor het arbeidsvoorwaardelijke- en implementatietraject.

Historie

In de eerste twee hoofdstukken wordt de achtergrond geschetst bij dit wetsvoorstel. Het beeld wordt neergezet dat de buitenwereld is veranderd en dat daarom het bestaande pensioensysteem niet meer werkt. Dit is echter maar gedeeltelijk waar. Politieke keuzes liggen in belangrijke mate ten grondslag aan de problemen die we nu ervaren. De focus is via de marktwaardering meer en meer op de huidige rente als veronderstelde economische realiteit komen te liggen, in plaats van op het reële rendement. Die verschoven focus heeft onmiskenbaar herverdeling tot gevolg gehad (denk aan gemiste indexatie).

Het valt niet te ontkennen dat de rente de afgelopen tien jaar is gedaald. Het is echter wel een opdracht van de politiek aan de Commissie Parameters geweest om de marktrente steeds zwaarder te laten doorwerken in de rentetermijnstructuur voor de verdiscontering van pensioenverplichtingen. Die politieke keuze heeft consequenties.

Zoals blijkt uit figuur 3 op blz. 5 MvT is de premiedruk nog nooit zo hoog geweest. De actieven krijgen relatief weinig waar voor hun geld, in vergelijking met vroeger. De ouderen hebben bij veel fondsen nog nooit zolang indexatie moeten missen[1]. De jongeren zijn bang dat uitstel van kortingen (om het maar niet over indexatie te hebben) leidt tot uitholling van hun eigen duurbetaalde pensioen; de pot raakt misschien leeg. De ouderen zijn van mening dat er te weinig premies worden betaald. De gemene deler hier is dat de verwachtingen niet overeenstemmen met de realiteit en dat onduidelijkheid leidt tot onzekerheid en wantrouwen.

Dat er iets moet gebeuren staat niet ter discussie. Dat de oplossing is gevonden in de overstap naar premieregelingen is niet noodzakelijk, maar na het Pensioenakkoord wel een gegeven. Dat we echter nog steeds geen antwoord kunnen geven op de meest basale vragen over hoe dit systeem zal uitpakken, is een tekortkoming. De VCP bemerkt dat als gevolg hiervan veel deelnemers onzekerheid ervaren over wat het nieuwe stelsel dan concreet voor hen gaat betekenen, met als gevolg dat een aantal misvattingen een eigen leven gaan leiden en er onnodig weerstand of droombeelden ontstaan.
Dat de rendementen de afgelopen jaren maar beperkt zijn teruggelopen ondanks de gedaalde rente geeft vertrouwen in een kapitaalgedekt pensioenstelsel, maar onrealistische verwachtingen over het nieuwe pensioenstelsel moeten voorkomen worden. De VCP roept expliciet op om geen beloftes of suggesties te doen, die niet kunnen worden waargemaakt. Uitspraken op basis van (berekeningen over) gemiddelde groepen doen geen recht aan de diversiteit van Nederland. Ook waar het carrière en pensioen betreft, bestaat de gemiddelde Nederlander niet daadwerkelijk. Een realistisch beeld ten aanzien van de historie en totstandkoming enerzijds, en van de te verwachten veranderingen anderzijds, is cruciaal voor acceptatie en tevredenheid.

Hierom dient in de definitieve MvT aandacht te zijn voor een reëel beeld op het gebied van het perspectief op (inhaal) indexatie, kans op kortingen in de periode tot 2026, groepen die buiten de boot gaan vallen rondom compensatie, (in)stabiliteit van uitkeringen en bovenal een realisme rondom het feit dat om van de herverdelingsdiscussie af te komen, er onvermijdelijk nog eenmaal herverdeling dient plaats te vinden. Dit alles moet onderbouwd zijn met berekeningen en voorbeelden die verder gaan dan *het gemiddelde fonds* en *de gemiddelde deelnemer*. Uit eerdere fondsspecifieke doorrekeningen is gebleken dat praktijkdoorrekeningen van fondsen met echte deelnemers heel andere uitkomsten kunnen geven, dan macro berekeningen gebaseerd op theoretische modellen en uitgangspunten die afwijken van de realiteit. Zo wordt in de sommen tot dusver uitgegaan van een dekkingsgraad van 100%, die in de praktijk weinig voorkomt.

VB: Neem de doelstelling "Meer indexatieperspectief". Dat er in het nieuwe stelsel geen buffers meer opgebouwd hoeven te worden, biedt in de techniek bij veel fondsen de ruimte om rendementen eerder dan nu ten goede te laten komen aan een hogere uitkering. Daarmee is echter niet gezegd dat er met deze stelselherziening gerekend kan worden op een (volledig) koopkrachtig pensioen of dat achterstanden ingehaald kunnen worden. De vraag is vanuit welke doelgroep en financiële uitgangssituatie en over welke termijn deze vraag wordt beantwoord. Een realistische verwachting hierbij is voor de VCP belangrijk. Het nieuwe stelsel moet tot verbeteringen leiden, maar is niet de oplossing voor alles, zoals soms gesuggereerd wordt.

[1] Ter illustratie, ABP heeft al sinds 2009 niet meer kunnen verhogen en de gemiste indexatie is daar opgelopen tot 19,95%

Doelen

In de MvT is een bescheiden hoofdstuk gewijd aan de doelen die worden nagestreefd met dit wetsvoorstel. Hiervoor wordt verwezen naar de hoofdlijnennotitie. Uiteraard had hier verwezen moeten worden naar de beschreven doelen uit het Pensioenakkoord. Hierin zijn alle doelen in evenwicht en samenhang opgeschreven en afgesproken. Deze doelen staan onverminderd overeind en dienen als leidraad te blijven fungeren bij de implementatie én toekomstige bijstellingen aan het stelsel. Dit uitgangspunt verdient het om separaat benoemd te worden.
Veel details, rondom bijvoorbeeld de solidariteitsreserve, de maatstaven voor de bepaling van de risicohouding, maar ook de uitgangspunten en veronderstellingen voor de Vba-methode en de daarmee samenhangende waarderingsregeling voor het invaren, worden naar lagere wet- en regelgeving doorgeschoven. In veel gevallen zijn dit voor de algehele werking essentiële punten. Dat maakt dat een brede evaluatie van de haalbaarheid van de doelen onmogelijk is. Daarom is het zaak dat de lagere regelgeving tijdig en bij voorkeur nog in de eerste helft van dit jaar wordt uitgewerkt en ter consultatie wordt voorgelegd. Dit geldt ook voor andere zaken die nu nog niet zijn opgenomen in de voorliggende wetgeving zoals de aanpassing van het nettopensioen en de punten rondom het arbeidsvormneutraal pensioenkader, zoals benoemd op blz. 62 MvT. Dit zodat sociale partners en pensioenfondsbesturen tijdig hun visie kunnen geven over alle relevante elementen. Alle puzzelstukjes zijn van belang en moeten in hun samenhang kunnen worden beschouwd.

In het Pensioenakkoord is immers afgesproken, alvorens de wetgeving naar de Tweede Kamer gaat, met alle partijen die het akkoord in juni 2019 hebben gesloten integraal te wegen en te toetsen of de te bereiken resultaten worden behaald[2]. Om deze afweging te kunnen maken, moeten alle onderdelen bekend zijn.

Naamgeving contracten

In de MvT wordt aangekondigd dat de definitieve namen van de twee contracten nog bepaald zullen worden. De VCP wil de suggestie meegeven om ‘het nieuwe contract’ vanaf nu de *‘solidaire premieregeling’* te noemen. De ‘verbeterde premieregeling’ kan wat de VCP betreft als de *‘individuele premieregeling’* de boeken ingaan.

Samenvattend:

- Sommen ‘Wat betekent het voor mij?’ worden gemist.
- Realistische verwachtingen zijn belangrijk voor het vertrouwen en daarmee het succes.
- Doelen uit het pensioenakkoord staan nog steeds centraal.
- Integrale toets van die doelen in Stichting van de Arbeid (verder StvdA) voorafgaand aan wetgeving naar Tweede Kamer.
- Naamgeving contracten: de *solidaire premieregeling* en de *individuele premieregeling*.

Hoofdstuk 3 Wettelijk kader pensioenovereenkomsten in nieuwe stelsel

Onderscheidende contracten en logische default

De VCP heeft altijd aangegeven dat risicodeling tussen generaties om pech- en gelukgeneraties te voorkomen essentieel is binnen een collectief pensioenstelsel en zijn beslag moet vinden binnen een solidair pensioencontract. Het doet de VCP dan ook deugd dat dit binnen de solidaire premieregeling mogelijk is, door gebruik te maken van een intrinsieke solidariteitsreserve en een collectief dat de opbouw- en uitkeringsfase overspant.

De VCP zal jegens haar aangesloten organisaties de door haar geprefereerde solidaire premieregeling aanbevelen. De solidaire premieregeling is wat de VCP betreft de logische default voor de huidige uitkeringsovereenkomst.

Voor de VCP is het wel van groot belang dat ook bij de uitwerking van de voorgenoemde lagere wet- en regelgeving de verschillende pensioencontracten voldoende onderscheidend zijn en blijven. Een keuze voor solidariteit moet nu en in de toekomst ook een echte keuze voor solidariteit zijn. Daarom moeten aanvullende restricties, die een effectieve werking van de solidariteitsreserve en andere solidariteitselementen ondermijnen, worden voorkomen.

[2] SER-akkoord juni 2019, blz. 37

Vooraf vastgelegde pensioendoelstelling

De VCP vindt het essentieel dat er gestuurd blijft worden op een reële pensioendoelstelling. Er dient voldoende premie te worden ingelegd en nadelige effecten van de transitie dienen adequaat te worden gecompenseerd. Kostenneutraliteit voor de werkgever is hierbij nooit een uitgangspunt geweest en zal, verwacht de VCP, in veel gevallen ook niet mogelijk zijn om een evenwichtige transitie te bewerkstelligen. Of werkgevers en werknemers hier samen de juiste keuze in maken, zal in grote mate bepalen of het nieuwe stelsel een vliegende start krijgt, of al snel tot stilstand komt.

Voor de VCP staat dan ook buiten kijf dat een vooraf vastgelegde voorwaardelijke koopkrachtige pensioendoelstelling afgesproken dient te worden tussen sociale partners aan de arbeidsvoorwaardentafel en vervolgens dient te worden belegd in de pensioenovereenkomst en in de uitvoeringsovereenkomst. Gezien de ontwikkeling van beide contracten sinds het sluiten van het Pensioenakkoord dient dit voor alle contracten te gelden en niet alleen voor het solidaire contract zoals dat nu verwoord is in de MvT. Zowel het proces van opdrachtaanvaarding (overeenkomst van opdracht) als de pensioendoelstelling dienen expliciet zijn beslag te krijgen binnen de nieuwe wetgeving en dienen aan te sluiten op de afgesproken risicohouding. Zo worden misverstanden voorkomen en kan de pensioendoelstelling niet eenzijdig worden aangepast. De afgesproken stabiele premie dient vervolgens toereikend te zijn zodat deze pensioendoelstelling met een grote kans kan worden behaald. Dit dient periodiek bekeken te worden. Pensioenuitvoerders van alle contracten moeten hiervoor bij verschillende premies de verwachte pensioenuitkomsten en de zekerheid van die uitkomsten voor de sociale partners kunnen doorrekenen.

Speelveld diverse uitvoerders

De VCP wenst geen ongelijk speelveld tussen de verschillende pensioenuitvoerders. Nu krijgen, althans zo lijkt het, verzekeraars meer mogelijkheden om meer verschillende pensioencontracten uit te voeren dan pensioenfondsen. De onderbouwing hiervoor wordt door de VCP gemist. Op dit moment kunnen zowel pensioenfondsen als verzekeraars vijf verschillende pensioencontracten uitvoeren. Straks kunnen pensioenfondsen nog maar twee soorten contracten uitvoeren en verzekeraars vier contracten. De VCP is verrast dat de premie-kapitaalovereenkomst en de premie-uitkeringsovereenkomst zijn opgenomen in het wetsvoorstel. In het Pensioenakkoord was hier immers geen plek voor en ook in de uitwerking hebben deze geen plaats gekregen. Het recente faillissement van Conservatrix, waarbij vele pensioenen uiterst onzeker zijn geworden, is een ramp voor de deelnemers aan de daar verzekerde pensioenregeling. Daarbij staat de aard van de premie-kapitaalovereenkomst en de premie-uitkeringsovereenkomst haaks op de doelstellingen zoals die geformuleerd zijn in het Pensioenakkoord en is het renterisico dat deelnemers bij de premie-kapitaalovereenkomst lopen op het moment van inkoop van de uitkering met het verkregen kapitaal, zeer ongepast in een solidair stelsel. Daarom achten wij het niet wenselijk dat deze vormen van verzekerde contracten nog langer onderdeel uitmaken van het Nederlandse aanbod van pensioenregelingen, vanaf de inwerkingtredingsdatum van de nieuwe wetgeving. De VCP roept de minister op hier een helder antwoord op te geven indien hij daar anders naar kijkt en in dat geval, de andere pensioenvormen ook mogelijk te maken voor pensioenfondsen. Tegelijkertijd vraagt de VCP zich af of het uitvoeren van de solidaire premieregeling door een verzekeraar praktisch wel mogelijk en wenselijk is. Collectieve risicodeling vergt immers een breed draagvlak en continuïteit met een lange beleggingshorizon. Met name de lange beleggingshorizon is bij contracten die bij verzekeraars worden afgesloten, en maximaal een looptijd van vijf jaar hebben, discutabel. De VCP roept de minister op om ook hier een helder antwoord op te geven.

Individuele premieregeling met optionele solidariteitselementen

Omwille van behoud verplichtstelling en vanuit de wens van werkgevers dat verplichtgestelde BPF-en en beroepspensioenfondsen ook een individuele premieregeling kunnen uitvoeren, dient de afspraak dat de solidariteitselementen bij de individuele premieregeling, alleen mogelijk worden gemaakt voor beroepspensioenfondsen en verplichtgestelde BPF-en. Dat is conform de afspraak die is gemaakt in het Pensioenakkoord. Ten aanzien van de solidariteitsreserve in het individuele contract hecht de VCP eraan te benadrukken dat deze dezelfde voorwaarden, mogelijkheden en beperkingen moet kennen als in het solidaire contract.

Het is de VCP bekend dat er nu al wordt getwijfeld aan de vraag of het uitvoeren van een individuele premieregeling met een additionele solidariteitsreserve door een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds juridisch houdbaar is en de VCP heeft bij de minister hiertoe meermaals opgeroepen een plan-B te hebben. Het is namelijk maatschappelijk zeer ongewenst wanneer de verplichtstelling bij fondsen die voor deze regeling opteren, na verloop van tijd zou komen te vervallen.

Juist de verplichtstelling in ons land zorgt ervoor dat we maatschappelijk weinig armoede kennen onder ouderen. Circa 90% van de werknemers neemt mede dankzij de verplichtstelling deel aan collectieve pensioenregelingen in Nederland. De VCP roept dan ook expliciet op om met de sector tot een plan-B te komen waarmee in alle gevallen de verplichtstelling gegarandeerd wordt.

De VCP heeft vernomen dat er enkele ondernemingspensioenfondsen zijn, die tevens aan het verkennen zijn of zij de individuele premieregeling met de aanvullende solidariteitselementen (WVP+) willen uitvoeren en er daarom toe oproepen dat zij ook een solidariteitsreserve willen kunnen aanhouden. Het is de VCP onbekend waarom deze fondsen dan niet gewoon opteren voor de solidaire premieregeling en zich ervoor inzetten om eventueel gevoelde tekortkomingen daarin te verbeteren. De VCP wil erop wijzen dat in de solidaire premieregeling op uitstekende wijze invulling kan geven aan regelingen binnen de bedrijfstakken met dermate veel solidaire elementen dat de houdbaarheid van de verplichtstelling verzekerd is. Het aankleden van een individuele premieregeling lijkt dan ook weinig toe te voegen aan het spectrum, temeer wanneer als gevolg van het shoprecht een knip in de solidariteit komt te liggen bij aanvang van de uitkeringsfase. Dit omdat er sprake is van ongedeeld vermogen van waaruit risicodeling tussen generaties en tussen de actieve en uitkeringsfase wordt vormgegeven. Daarom is nadrukkelijk afgesproken geen shoprecht mogelijk te maken bij de solidaire premieregeling. Het ligt zelfs voor de hand shoprecht tevens uit te sluiten daar waar er sprake is van een optionele solidariteitsreserve bij de individuele premieregeling (enkel uitgevoerd door verplichtgestelde BPF-en).

Wanneer de individuele premieregeling met de aanvullende solidariteitselementen (WVP+) ook voor andere pensioenuitvoerders mogelijk wordt gemaakt, voorziet de VCP dat in de toekomst het onderscheid tussen de beide contracten steeds meer zal verdwijnen, met het risico dat solidariteitselementen ook verloren gaan. Een echt solidair contract als fundament (en mogelijk plan-B) voor behoud van de verplichtstelling is dan niet meer beschikbaar. Een solidariteitsreserve deelt immers risico's tussen deelnemers die in de markt niet of lastig (duur) verhandelbaar zijn op de private markt. Samen met alle aanvullende elementen uit de solidaire premieregeling kan dit het verschil maken voor de verplichtstelling.

Geen verplichte 10% werkgeversbijdrage vrijwillige pensioenregelingen pensioenfondsen

Een ander onderdeel waarop er onterecht onderscheid wordt gemaakt tussen pensioenuitvoerders betreft de verplichting voor werkgevers om 10% premie bij te dragen indien een werkgever een vrijwillige pensioenregeling afsluit voor zijn werknemers bij een pensioenfonds. Het is VCP volstrekt onduidelijk waarom deze wijziging binnen de taakafbakening wordt opgenomen. Waarom wordt hier een onderscheid gemaakt tussen uitvoerders en geldt dit niet voor een regeling die de werkgever onderbrengt bij een verzekeraar? Dit is ook niet consistent met de intentie van de wetgever om de tweede en derde pijler zo veel mogelijk gelijk te trekken. Ondanks dat de VCP ervanuit gaat dat werkgevers ook een belangrijke bijdrage leveren aan vrijwillige pensioenregelingen, lijkt het vanuit deelnemersoptiek ongewenst een werkgeversbijdrage te verplichten bij een vrijwillige regeling, en dan in het bijzonder *alleen* bij de uitvoering door pensioenfondsen.

Risicohouding

De rol van de risicohouding wordt sterker geborgd in alle contracten en dat juicht de VCP toe. Hoe dit moet worden vormgegeven is wel een punt van zorg. Waar het eenvoudig is het op te schrijven, is het niet eenvoudig hier adequaat handen en voeten aan te geven. De wijze waarop de maatstaven vormgegeven worden in lagere regelgeving, zal in grote mate bepalen of het middel van toegevoegde waarde is of uitsluitend een papieren tijger wordt. Voor dit onderwerp beschouwt de VCP het ontbreken van de verdere uitwerking hiervan in deze consultatie als een risico. De inrichting van de wijze waarop fondsen hun risicohouding moeten bepalen en uitvoeren, mag niet tot excessieve kosten leiden en moet tevens goed uitvoerbaar zijn voor kleinere pensioenfondsen. Ook moet voorkomen worden dat het fondsbestuur hierin discretionaire ruimte verliest als gevolg van te specifieke regelingen of toezichtkaders.

Het verschil tussen pensioenfondsen en verzekeraars rondom de vaststelling van de risicopreferentie is opvallend. Het is uitlegbaar dat verzekeraars en PPI's niet per regeling hoeven te kijken, aangezien regelingen klein kunnen zijn maar wel gebruik maken van hetzelfde product. Er worden echter geen eisen gesteld aan de homogeniteit van de deelnemers in de samengevoegde regelingen ten aanzien van de bepaling van de risicohouding. Hier dient volgens de VCP tussen uitvoerders geen onderscheid te worden gemaakt. Bij een groot deelnemersbestand met diverse achtergronden ontstaat er al snel een gemiddelde, weinig informatieve uitkomst ten aanzien van de risicopreferentie.

Bij producten en/of regelingen waarbij diversiteit van deelnemers binnen een leeftijdscohort een grote spreiding in de risicopreferentie tot gevolg heeft, zou – ongeacht het type uitvoerder – een verdere differentiatie naar subgroepen mogelijk moeten zijn wanneer sociale partners hier aanleiding toe zien, zodanig dat groepen zich daadwerkelijk kunnen herkennen in de vastgestelde risicobereidheid en risicodraagkracht. Dat betekent ook dat de voorgeschreven toetsing in het kader van prudent person moet inhouden *of het beleggingsbeleid (nog) aansluit bij de vastgestelde risicohouding per leeftijdscohort of subgroep daarvan.* Met het maken van onderscheid dient wel prudent omgegaan te worden om te voorkomen dat de kosten onevenredig oplopen.

Gezien het belang van een juiste risicohouding voor deelnemers is voorts de voorgestelde 'inspanningsverplichting' voor verzekeraars en PPI's bij lange na niet voldoende. Alle uitvoerders dienen ervoor te zorgen dat de risicohouding past bij de risicopreferentie en draagkracht van de deelnemers. Dat mag niet vrijblijvend zijn.

In de MvT (blz. 20) wordt specifiek de ruimte geboden om onderscheid te maken naar deelnemersgroepen. Hierbij wordt het voorbeeld genoemd van een onderscheid naar actieve en gewezen deelnemers. Hierbij wordt aangehaald dat er bij het risicodraagvlak rekening gehouden wordt met toekomstige pensioenopbouw.
De VCP beschouwt dit principe als een risico. Wanneer erg grote risico's genomen kunnen worden *omdat* er in de toekomst nog geld ingelegd gaat worden, dan kan (en zal) de situatie zich voordoen dat een deelnemer die om welke reden dan ook *geen* verdere inleg meer kan verwachten naar de toekomst toe, achteraf moet constateren dat er een onverantwoord groot risico is genomen. Als het risico negatief is uitgepakt, is er sprake van onherstelbare schade. Ziet de minister dit risico ook en zo niet, waarom niet?

Tegelijk constateert de VCP ook dat enkel onderscheid maken tussen actieven en gewezen deelnemers tot vreemde consequenties kan leiden. De groep gewezen deelnemers is namelijk divers. Een deel is elders werkzaam en een deel is om diverse redenen niet-actief (bijvoorbeeld vanwege zorgtaken, arbeidsongeschiktheid of werkzoekend). Wanneer de status van gewezen deelnemers met zich meebrengt dat de risicohouding wordt gereduceerd en daarmee ook langjarige de (toegerekende) rendementen afnemen, dan levert een wisseling van pensioenregeling direct een verslechtering van het te bereiken pensioen op. Het betreft hier een grote groep deelnemers en in een flexibele arbeidsmarkt worden dit er alleen maar meer. Uit de pensioenaansprakenstatistiek blijkt namelijk dat van 64% van de totale aanspraken, van niet meer in de betreffende regeling actieve deelnemers zijn. Dit komt neer op 13 miljoen individuele aanspraken[3]. Dit uitgangspunt is strijdig met de wens om een stelsel te bieden dat past bij veelvuldig wisselen van baan en daarom roept de VCP de minister op hiervoor een passende oplossing te formuleren.

Projectierendement

Uniforme toepassing van het projectierendement op alle plekken waar rendementen toegepast worden, is vanaf het begin een belangrijk punt van de VCP geweest. Dit principe lezen wij onder andere terug in paragraaf 3.2.2 MvT. In deze paragraaf wordt al in de eerste alinea een zeer belangrijk kader gesteld voor de scenariosets die onder het projectierendement liggen: "*de parameters en scenariosets dienen bij te dragen aan een zo realistisch mogelijke verwachting van de te verwachten rendementen en financiële markten die aansluit bij de economische realiteit: niet te optimistisch, niet te pessimistisch".* Hierover wordt geschreven dat dit in lagere wetgeving wordt vastgelegd. Hoewel lagere wetgeving voor de invulling van dit kader passend is, dient dit uitgangspunt zelf in de Pensioenwet verankerd te worden als hoeksteen van het nieuwe stelsel. Het nieuwe stelsel kan immers uitsluitend functioneren als het gevoel bestaat dat de gehanteerde uitgangspunten en de wijze waarop deze worden vastgesteld, in alle opzichten zo realistisch en geloofwaardig mogelijk zijn. Het mag geen politieke draaiknop worden waarmee het vertrouwen (continu) ondermijnd wordt.

Vaststelling en aanpassing scenariosets

DNB stelt de scenarioset (projectierendement) vast (blz. 19 MvT) en publiceert deze op kwartaalbasis. Hiervoor wordt een systematiek vastgelegd in de wet. De VCP vraagt zich af waar deze kwartaalpublicatie in doorwerkt? Leidt dit elk kwartaal tot aanpassingen van de geprojecteerde uitkeringen van deelnemers of wordt hier een andere frequentie voor toegepast?

[3] Zie de CBS-pensioenaansprakenstatistiek 2017 pagina 11, tabel 2.1

Hoe verhoudt daarnaast het wijzigen van de scenario's zich tot de nieuwe parameters die iedere vijf jaar vanuit de onafhankelijke commissie Parameters worden vastgesteld?

Verder wordt bij de URM-scenarioset van DNB (blz. 51 MvT) uitgegaan van een modelportefeuille voor de helft bestaande uit beursgenoteerde aandelen en voor de helft bestaande uit AAA-staatsobligaties met een looptijd van 30 jaar. Indien er nu sprake is van een andere verdeling in het beleggingsbeleid geeft dit dan nog (grote) afwijkingen?

Projectierendement in de uitkeringsfase

Het projectierendement wordt ook toegepast bij de vaststelling van de hoogte van de pensioenuitkering. Hierbij wordt echter een onnodig en wat de VCP betreft onwenselijk onderscheid gemaakt tussen de solidaire premieregeling en de individuele premieregeling. Bij de solidaire premieregeling wordt centraal een voor alle deelnemers gelijk uitkeringsprofiel vastgesteld waar dat bij de individuele premieregeling niet zo is. In de hoofdlijnennotitie is dit onderscheid niet gemaakt. Dat deze beperking nu op de solidaire premieregeling gelegd wordt, is onnodig en ongewenst. Het is immers meer dan voorstelbaar dat er onder deelnemers diverse wensen zijn over de uitkeringssnelheid. De VCP roept daarom op om voor de solidaire premieregeling de deelnemer keuze te bieden in enkele profielen, en beperkingen ten opzichte van de individuele premieregeling weg te nemen. Voor beide contracten kan de VCP zich voorstellen dat om de uitvoeringskosten te beheersen, een beperkt aantal mogelijkheden in de uitkeringsfase worden geboden.

Op blz. 22 MvT wordt aangegeven dat het maximaal te hanteren projectierendement rekening houdt met het bereiken van het ambitieniveau op pensioendatum, waarbij uitgegaan wordt van een nominaal gelijkblijvende pensioenuitkering na pensioendatum. Op blz. 23 MvT wordt gesteld, dat indien men in de pensioenuitkering rekening wil houden met meegroeien met de inflatie, een projectierendement gehanteerd moet worden lager dan de risicovrije rente.
Met name dat laatste geeft het idee dat we met het nieuwe stelsel niet al te veel opschieten. Indien men voor een pensioen dat meegroeit met de inflatie, rekening moet houden met een lager rendement dan de risicovrije rendementen, zullen dezelfde problemen behouden blijven als in het huidige stelsel. De uitspraken op blz. 22 en 23 MvT lijken overigens ook in tegenspraak met hetgeen wordt gezegd in hoofdstuk 5. Dat gaat dan met name over blz. 59 en 60 MvT. Daar wordt gesteld dat het projectierendement van 1,5% een reëel rendement betreft en dat daarom geen hogere premie nodig is voor het kunnen realiseren van indexaties. De vraag is dan: ‘Klopt hetgeen in hoofdstuk 3 wordt aangegeven dan wel in relatie tot wat er staat in hoofdstuk 5?’ De VCP verzoekt de minister om dit nader toe te lichten.

Naar voren halen van de uitkering niet stapelen

Zoals bekend is de VCP zeer terughoudend met het verruimen van keuzemogelijkheden ter bescherming van de deelnemer, het behoud van het collectieve draagvlak voor risicodeling, een levenslang pensioen en het reduceren en voorkomen van fouten in administraties. Hierover lijkt in de MvT (blz. 24) een eerder tussen sociale partners en kabinet overeengekomen beperking, dat het stapelen van de keuze voor een hoog-laag-uitkering met een bedrag ineens niet mag, toch weer geïntroduceerd te worden. Dit zou tegen de gemaakte afspraken ingaan om niet te mogen stapelen, om te voorkomen dat deelnemers de gevolgen van keuzemogelijkheden op de hoogte hun resterende, levenslange pensioenuitkering niet meer overzien. De VCP roept op deze afspraak te respecteren, mede in het belang van de deelnemer die na enkele jaren van relatief hoge uitkeringen zich geconfronteerd ziet met een sterk verlaagd pensioeninkomen.

De VCP gaat er tevens vanuit dat de afspraak, om verder onderzoek naar andere vormen of combinaties van keuzemogelijkheden pas te doen na afronding van de hele stelselherziening, ook wordt gerespecteerd[4].

De rol van rente

De belangrijkste oorzaak van de problemen in het huidige stelsel is de wijze waarop de huidige (lage) marktrente doorwerkt in het stelsel. Het valt dan ook op dat het begrip rente nog steeds een bijzonder grote rol speelt in het nieuwe stelsel.

[4] Zie SER-akkoord juni 2019 paragraaf 3.7 en de Kamerbrief d.d. 5 juni 2019 waarin sociale partners afstand nemen van onderzoek naar verdere keuzemogelijkheden (voetnoot 19)

In de solidaire premieregeling worden beschermingsrendementen bijgeschreven om te beschermen tegen het renterisico en ook bij de bepaling van de uitkeringshoogte speelt de rente expliciet een rol. Wanneer de wens is om nominaal zekere uitkeringen te garanderen, dan is het logisch om de uitkering te koppelen aan de rentetermijnstructuur (RTS) en veranderingen in de RTS af te dekken via het beschermingsrendement. Voor het individuele contract geldt ook dat wanneer een vaste uitkering ingekocht moet worden op de pensioendatum, het renterisico dat hier onvermijdelijk aan verbonden is, moet zijn afgedekt in de beleggingsmix.

Wanneer voor de uitkering echter wordt uitgegaan van een variabele uitkering op basis van een reëel projectierendement, dan is het renterisico beperkt tot het dalen van de waarde van een deel van de portefeuille als gevolg van rentestijgingen (en andersom). Dit maakt echter onderdeel uit van het totale rendement van alle beleggingen en neemt daarin geen bijzondere plaats in. De rol van de rente is dan ook veel kleiner dan de langjarige doorwerking ervan die we nu in de pensioenen zien. Er is dan ook geen sprake van een renterisico zoals we dat nu kennen, maar een rente-afhankelijkheid in de beleggingen die zoals elke belegging positief of negatief kan zijn. Dat *ieder kapitaalgedekt pensioencontract gevoelig is voor de stand en de ontwikkeling van de rente* is derhalve net zo waar als dat *ieder kapitaalgedekt pensioencontract gevoelig is voor de stand en ontwikkelingen van de aandelenmarkt of een sterk oplopende inflatie.*

Vanuit deze constatering is de stelling in de MvT dat de wens tot een voorspelbaar en stabiel pensioeninkomen ertoe leidt dat risicovrije rendementen in de uitkeringsfase een belangrijke rol vervullen, een overstatement. Stabiliteit kan via verschillende wegen bereikt worden, waaronder door spreiding van schokken over de tijd. De marktrente zou dan ook veel minder nadruk moeten krijgen in het denken (en schrijven) over het nieuwe pensioenstelsel. Het gaat immers om rendementen.

In relatie tot het bovenstaande bemerkt de VCP dat rondom de rente in het nieuwe stelsel onder deelnemers een diversiteit aan beelden bestaat. Variërend van ‘de rente speelt geen enkele rol meer’ tot ‘de rente drukt nog net zo'n stempel als in het huidige systeem'. Beiden beelden leiden tot problemen en daarom vraagt de VCP expliciet aandacht voor die rol en een realistische toelichting daarbij.

In de MvT wordt op blz. 27 de volgende optie geboden: *“Om pensioenuitvoerders de mogelijkheid te geven om iedere vorm van collectieve deling van renterisico tussen jong en oud uit te sluiten, mag binnen de collectieve beleggingsportefeuille ook een aparte beschermingsportefeuille tegen renterisico aangehouden worden. Door vóóraf een schot te plaatsen tussen de beschermings- en rendementsportefeuille als onderdeel van de inrichting van de collectieve beleggingsportefeuille, zullen toegekende beschermingsrendementen aan leeftijdscohorten per definitie direct aansluiten bij de rendementen op het deel van de collectieve portefeuille dat bestemd is voor renteafdekking. Hierdoor zal er geen sprake zijn van deling van renterisico tussen jong en oud.”*
De VCP kan dergelijke mogelijkheden steunen, mits er doordoor geen situatie ontstaat waarin per cohort belegd wordt met schotten tussen vermogens. Ook verdere uitwerking van andere elementen in lagere regelgeving mag hier niet toe leiden.

Beschermingsrendementen
De (te grote) rol van rente, zoals besproken in de vorige paragraaf, blijkt ook uit de nauwe definitie van beschermingsrendement, welke veelal gelijk wordt gesteld aan het *beschermingsrendement tegen* renterisico's. Er zou echter veel meer aandacht en ruimte moeten komen voor andere risico's die expliciet middels een beschermingsrendement in meer of minder mate worden afgedekt voor cohorten en groepen. Micro-langleven is zo'n risico, maar ook inflatierisico zou middels een expliciet toe te delen beschermingsrendement moeten kunnen worden afgedekt.

Fondsen zouden ruimte moeten krijgen om wanneer voor zij voor hun populatie risico's willen afdekken, zij dit middels beschermingsrendementen vorm kunnen geven. Of, en in welke mate, risico's worden afdekt – en dat geldt uiteraard ook voor het renterisico – is aan het fonds. Het risicopreferentie-onderzoek levert daarvoor belangrijke input.

De solidariteitsreserve
De solidariteitsreserve is een elegant middel om welvaartswinst te behalen. Wat opvalt is dat op diverse plekken in de MvT de solidariteitsreserve naar voren wordt geschoven als oplossing voor problemen.

Het heeft er de schijn van dat de solidariteitsreserve op deze wijze al meermalen is uitgegeven voordat er ook maar een cent in gestort is. De VCP roept op om de solidariteitsreserve niet in te zetten als wondermiddel voor elk probleem, maar uitsluitend daar te gebruiken waar risicodeling tussen generaties bereikt kan worden met welvaartswinst tot gevolg. Een effectieve, transparante en daarmee begrijpelijke vormgeving van de solidariteitsreserve leidt tot gedragenheid voor het middel. Complexiteit moet waar mogelijk voorkomen worden.

Vb. Met betrekking tot het opheffen van de leenrestrictie wordt geopperd om via de solidariteitsreserve te voorkomen dat vermogens negatief kunnen worden. Dit kan echter alleen als de reserve niet leeg is. Een fallback is dus noodzakelijk, bijvoorbeeld door tekorten, wanneer die voorkomen, aan het overrendement te onttrekken (via toedeling van specifieke beschermingsrendementen). Het toevoegen van meer complexiteit door de solidariteitsreserve hierbij te betrekken zou alleen overwogen moeten worden als dit duidelijk tot meerwaarde over de generaties leidt. Dit geldt ook voor het delen van macro-langleven risico.

Spreiding

Het spreiden van schokken levert stabiliteit van de uitkering op. Ten aanzien van de spreiding worden in de MvT enkele stellingen geponeerd, die de VCP niet kan verklaren. Allereerst wordt op blz. 31 MvT geschreven dat *"Een nadeel van spreiding is dat hierdoor meer onzekerheid ontstaat in de hoogte van de pensioenuitkering op lange termijn"*. Spreiding laat schokken – positief en negatief – niet verdwijnen, het duurt alleen langer voordat ze volledig doorwerken in de uitkering. Pieken en dalen worden afgevlakt omdat relatieve plussen en minnen tegen elkaar wegvallen. Dit is echter geen *onzekerheid over hoogte van de pensioenuitkering op termijn*. Die hangt – met en zonder spreiding – af van de economie, het behaalde rendement en de kosten. Dit hangt samen met de visie van de VCP op spreiding; toedeling van rendementen vindt altijd direct plaats in het persoonlijk gereserveerde vermogen, echter de effecten hiervan op de uitkering worden gespreid. Er vindt dus geen herverdeling plaats met andere deelnemers door te spreiden. Dat betekent ook dat er geen enkele belemmering is om levenslang te spreiden.

Ook de positie dat de 'dakpansystematiek' – die niets anders is dan het jaarlijks toepassen van het gemiddelde van de schokken van de (maximaal) tien jaar daarvoor – tot volatiliteit kan leiden, is getalsmatig niet te onderbouwen en dit zou in de tekst moeten worden aangepast.

De VCP wil verder aandacht vragen voor de wijze waarop vanaf de pensioendatum ingestapt wordt in de spreidingssystematiek. Elke vorm van spreiden duwt een deel van de rendementen naar de toekomst (binnen de spreidingsperiode). Voor de voorgestelde 'geheugenloze' vorm van spreiden betekent dit, aangezien in een kapitaalgedekt pensioenstelsel het gemiddelde rendement over de jaren positief moet zijn, dat er gemiddeld een positief rendement wordt doorgeschoven in plaats van dat dit tot uitkering komt. Om niet structureel *achter de stijging aan te lopen*, moet het mogelijk zijn bij het instappen verwachte rendementen over de duur van de spreidingsperiode alvast in te rekenen als fictieve rendementsjaren uit het verleden, zodat deze meelopen in de spreiding en 'op de curve' wordt ingestapt. Er is nog steeds sprake van *gesloten* spreiding aangezien er geen herverdeling plaatsvindt tussen deelnemers. Het betreft immers ingroei die alleen het eigen pensioenvermogen van de deelnemer raakt. Voor de VCP zou open spreiding een sterk te overwegen alternatief kunnen zijn, mits dit welvaartswinst oplevert.

Samenvattend:

- Behoud van onderscheid tussen solidaire premieregelingen en individuele premieregelingen.
- Geen aanvullende restricties bij invulling lagere wetgeving solidariteitsreserve.
- In alle gevallen expliciete vastlegging van opdrachtaanvaarding en pensioendoelstelling in Pensioenwet.
- Kostenneutraliteit is niet leidend bij invulling evenwichtige transitie.
- Gelijk speelveld pensioenuitvoerders.
- Geen solidariteitsreserve binnen individueel contract.
- Het is wenselijk een plan-B te ontwikkelen voor behoud verplichtstelling.
- Shoprecht in het individuele contract is slecht verenigbaar met optionele solidariteitselementen zoals de solidariteitsreserve.
- Geen eis voor een verplichte 10% werkgeversbijdrage bij vrijwillige pensioenregeling.
- Oog voor risicohoudingbepaling naar subgroep in geval van grote diversiteit binnen een cohort.

- Oplossing nodig voor ongewenst onderscheid tussen actieve en gewezen deelnemers ten aanzien van het risicodraagvlak.
- Uitgangpunten onderliggend aan de parameters en scenariosets verankeren in de pensioenwet.
- Hoe werken aanpassingen in de scenariosets precies door?
- In de uitkeringsfase differentiatie en keuze mogelijk maken voor groepen gelijk aan mogelijkheden in de individuele premieregeling.
- Naar voren halen van keuzemogelijkheden (hoog/laag en bedrag ineens) niet stapelen.
- Een reële weergave van de rol van de rente in het nieuwe pensioenstelsel.
- Toepassing van beschermingsrendementen breder mogelijk maken. De solidariteitsreserve is geen oplossing voor elk probleem.
- Instap bij spreiding zo inrichten dat er geen structurele achterstand ontstaat. In alle gevallen dient gekozen te worden voor een zo optimaal mogelijk wijze van spreiding.

Hoofdstuk 4 Wijziging financieel toetsingskader

Borgen datakwaliteit

Pensioenuitvoerders staan aan de vooravond van een grote stelselherziening. Een forse revisie van administratie- en IT-systemen is hiervoor noodzakelijk. Des te meer geldt dit daar waar de systemen nu zijn ingericht op een db-pensioenregeling. Uitvoerders kunnen hierbij in een spagaat terechtkomen indien de arbeidsvoorwaardelijke fase en de daaruit voortvloeiende keuzes t.b.v. de transitie niet tijdig bekend zijn, omdat het dikwijls zal gaan om forse maar ook om gedetailleerde aanpassingen. De VCP is van opvatting dat een helder proces en een goede borging van de gemaakte afspraak voor snelheid dienen te gaan, zodat de datakwaliteit na de transitiefase ook geborgd blijft. Het continu toetsen van de (gewijzigde) data is dan ook een essentieel aandachtspunt.

Voldoende tijd voor aanpassingen

De spagaat treedt nu al op, gezien het wetgevingstraject al meer naar achter verschuift. Dit aangezien de minister gedurende de consultatie al heeft aangegeven de conceptwetgeving niet nog vóór de zomer aan de Tweede Kamer te zullen sturen en open laat wanneer hij dit expliciet wel doet na de zomer.
De VCP stelt nadrukkelijk dat de sociale partners voldoende tijd moeten hebben om tot goede afspraken te komen. Vertraging in wetgeving mag niet ingelopen worden door het arbeidsvoorwaardelijke traject tussen de sociale partners effectief in te korten, dan wel de implementatiefase die hierop aansluit, te verkorten. De VCP verzoekt de minister om aan te geven welke implicaties het verschuiven naar na de zomer heeft voor de totale doorlooptijd van de hele stelselherziening en de planning hierop aan te passen.

4A Transitie-ftk

Het transitie-ftk is een eerste stap in de goede richting, maar is volgens de VCP nog onvoldoende. Er worden oplossingen geboden waarmee de kans op harde ingrepen wordt verkleind. Tevens worden de mogelijkheden voor indexatie voor fondsen die er wat beter voorstaan, vergroot. Helaas wordt niets gedaan aan de hoge (premie)kosten voor pensioenopbouw die ook als gevolg van de lage rente zijn ontstaan. Waar in de MvT wordt geschreven dat het wettelijk kader *relatief veel ruimte biedt om naar eigen inzicht en op een verantwoorde manier de balans tussen premie, opbouw en premiedekkingsgraad te benaderen*, voelen fondsbesturen deze ruimte veelal niet. Met het transitie-ftk wordt terecht aan de gepensioneerden gedacht, maar lijken de actieven vergeten te worden. We zien dat nu al terug in stijgende premies en afnemende pensioenopbouw.

Daarnaast staat op blz. 193 MvT dat in artikel 150-o lid 10 wordt toegevoegd dat de premiedekkingsgraad moet bijdragen aan de financiële positie van het fonds. Dat betekent feitelijk dat bij die fondsen die op enig moment een dekkingsgraad onder de 95% hebben, de premiedekkingsgraad op tenminste 95% moet liggen. Daarmee moeten de opbouwpercentages tot de overgang verder omlaag of de premie omhoog. De VCP kan zich niet voorstellen dat dit de intentie van de minister is geweest bij dit voorstel.

De VCP had zoals bekend liever gezien dat er wordt gekozen voor een prudente, vaste rente gedurende de overgangsperiode. Daarmee wordt in een grotere balans het probleem van de dreigende kortingen aangepakt, als ook van de stijgende premies. Maar bovenal ontstaat er rust op de cao-tafel en binnen de arbeidsvoorwaardelijke onderhandelingen.

Het beeld dat in de brief over het transitie-ftk wordt geschetst, is te optimistisch. Een minimum richtdekkingsgraad van 95% zou volgens de minister voor een gemiddeld pensioenfonds voldoende zijn om de transitie te maken met gelijkblijvende uitkeringen. '"Voor een gemiddeld fonds'" betekent echter ook dat een groot deel van de fondsen links van het midden zal liggen en derhalve zullen moeten mikken op een dekkingsgraad die hoger is dan 95%. De beschrijving op blz. 42 MvT van diverse redenen voor fondsen om een nog hogere richtdekkingsgraad te hanteren bewijst eens te meer dat met het noemen van 95% verkeerde verwachtingen worden gewekt. De VCP wil in dat kader in het bijzonder de fondsen met een relatief jong deelnemersbestand en een relatief minder risicovol beleggingsbeleid nogmaals onder de aandacht brengen. Daarbij is de VCP van mening dat met de stapsgewijze aanscherping van de UFR de fondsen tegen de stroom in moeten roeien, en dat het beeld van de minister dat kortingen de komende jaren voorkomen worden, niet realistisch is.

Zonder aanpassingen is het de verwachting van de VCP dat er bij sommige (grote) fondsen toch in enig jaar forse verlagingen nodig zijn, dan wel een opeenstapeling van kortingen noodzakelijk is, die vanuit het nieuwe pensioencontract op voorhand als onevenwichtig kunnen worden bestempeld. Hierdoor kan het maatschappelijk draagvlak voor het pensioenstelsel nog verder worden aangetast. Daarom is van belang de UFR te bevriezen. De UFR heeft vrijwel geen functie in het nieuwe stelsel, maar verergert momenteel wel de transitieproblematiek.

Het transitie-ftk verruimt de mogelijkheden voor indexatie door de indexatiedrempel te verlagen van 110% naar 105%, en tevens de 'naar rato' maatstaf af te schaffen. De grens voor toekomstbestendig indexeren (TBI-grens) die inhaalindexatie veelal in de weg zit, blijft echter bestaan. Het ligt in de rede om in het transitie-ftk ook de TBI-grens te schrappen, zodat er ook in de transitieperiode inhaalindexatie toegekend kan worden aan fondsen die zich dat kunnen permitteren op basis van hun financiële positie, en niet pas in 2026 na de overstap. Inhaalindexatie zal uiteraard wel getoetst moeten worden op evenwichtigheid.

De eisen die de wet stelt aan de risicohouding van pensioenfondsen in termen van het VEV, blijven in het transitie-ftk van kracht. Een fonds dat gedurende de transitie de risicohouding opnieuw vaststelt, maar nog in herstel is, heeft geen ruimte om zijn risicoprofiel aan te passen; dat kan pas in 2026. Voor fondsen die de risicohouding vastgesteld hebben, zou er een ingroeimodel voor asset-allocatie moeten zijn zodat deze ook toegroeit naar het nieuw te kiezen contract en de daarbij passende beleggingsmix.

4B Financieel toetsingskader na transitieperiode

Gesloten pensioenfondsen

Bij de transitie vallen gesloten fondsen en regelingen buiten de boot. Zoals terecht wordt beschreven in de MvT is er veelal geen werkgever meer waarmee een nieuwe pensioenovereenkomst gesloten kan worden. Toch zou de VCP graag zien dat het mogelijk wordt gemaakt dat ook (deelnemers van) gesloten pensioenfondsen kunnen invaren naar het nieuwe stelsel. De nieuwe contracten bieden immers ook kansen voor die deelnemers.

Eenzelfde vraagstuk speelt rondom gesloten regelingen bij verzekeraars. Hoewel sommige deelnemers de nominale garantie die door de verzekeraar geboden wordt van grote waarde vinden, is het gebrek aan enig perspectief op indexatie een goede reden om toch over te willen stappen. De VCP vraagt de regering daarom onderzoek te doen hoe deelnemers in deze regelingen ook de stap kunnen nemen naar het nieuwe pensioenstelsel en gebruik kunnen maken van de voordelen hiervan door voor hen een eenmalig een extra moment van individuele waardeoverdracht (ook indien er geen sprake is van baanwisseling) te introduceren naar bijvoorbeeld een PPI op moment van inwerkingtreding van het nieuwe pensioenstelsel.

De VCP vindt het opvallend dat de uitbreiding van de rol van de risicohouding blijkens voetnoot 22 op blz. 20 MvT ook van toepassing wordt op gesloten fondsen. De VCP ziet daartoe geen aanleiding en zou voor dergelijke fondsen aanvullende/uitgebreidere taken die bij het nieuwe stelsel horen, willen voorkomen.

Biometrische risico's

De MvT besteedt aandacht aan de noodzaak tot het aanhouden van 1% MVEV-grens plus opslagen. Dit hangt samen met het verzekeren van biometrische risico's binnen het fonds.
De VCP mist in de MvT echter een invulling van de wijze waarop pensioenfondsen de verzekering van biometrische risico's praktisch vorm kunnen geven. Er is wel een collectief vermogen, maar dat is

opgebouwd uit individuele vermogens. Het wordt niet duidelijk hoe de verschillende risico's daarmee gedekt kunnen worden. Graag zou de VCP bevestigd zien dat alle risico's die fondsen nu mogen verzekeren, ook in de nieuwe contract(en) verzekerd kunnen worden. Wij denken daarbij ook aan premievrijstelling bij invaliditeit of dekkingen voor arbeid- of beroepsongeschiktheid. Ook kan de VCP niet terugvinden hoe dergelijke uitkeringen dienen te worden ingevaren, ook met het oog op bijvoorbeeld premievrijstelling voor invaliditeit (PVI). Graag ontvangt de VCP daarover een toelichting van de minister.
Tot slot vraagt de VCP zich af of de eis tot het aanhouden van een separate balanspost voor MVEV betekent dat er dood geld in het fonds komt te zitten.

Samenvattend:

- Noodzaak om IT-systemen goed in te richten.
- Voldoende tijd nodig nu de wetgeving al aan het uitlopen is.
- Transitie-ftk lost maar een deel van het probleem op: premiehoogte en opbouw blijven onderbelicht.
- De 95% dekkingsgraad wekt bij grote groepen verwachtingen over (het uitblijven van) kortingen die de VCP niet reëel acht.
- De VCP bepleit een prudent vast projectierendement. Dat zou zowel de kortingen als de premiehoogteproblematiek weg kunnen nemen gedurende de transitiefase.
- Afschaffen van de TBI-grens voor inhaalindexatie.
- Risicohouding moet kunnen worden bijgesteld onder het transitie-ftk.
- Mogelijk maken dat gesloten fondsen ook kunnen invaren.
- Mogelijk maken dat deelnemers uit gesloten verzekerde regelingen ook kunnen invaren middels een extra moment van individuele waardeoverdracht.
- Risicohoudingbepalingen uit nieuwe wetgeving dienen niet van toepassing te zijn op fondsen die blijven vallen onder het huidige FTK, omdat zij niet invaren.
- Dekkingen voor biometrische risico's zoals arbeidsongeschiktheid, premievrijstelling of beroepsongeschiktheid moeten, net als nu, uitgevoerd kunnen worden door alle pensioenuitvoerders.

Hoofdstuk 5 Wijziging fiscaal pensioenkader

Vaste premiegrens tot 2036

Voor de VCP is het essentieel dat deelnemers ook in het nieuwe pensioenstelsel voldoende fiscaal gefaciliteerd worden om een pensioenuitkering te kunnen behalen, die gelijk is aan de huidige middelloonregeling van 75% in 40 jaar, of 80% in 42 jaar. Als uitgangspunt hanteert de minister hier de huidige premiesom die nu fiscaal wordt gefaciliteerd.
De VCP is verheugd dat het kabinet de intentie laat zien om tot 2036 duidelijkheid, zekerheid en stabiliteit te bieden. Helaas wordt de fiscale premiegrens niet echt vastgezet: bij schokken van meer dan 5%-punt op de maximale fiscale premiegrens zal de grens wel worden aangepast.
Dit levert problemen op wanneer arbeidsvoorwaardelijke afspraken zijn gemaakt over de premiehoogte, die als gevolg van een schok omlaag niet meer passen. De VCP vraagt de regering ook voor deze situaties vast te leggen dat, bij gebrek aan afspraken hierover tussen de sociale partners, de resulterende premievrijval als toelage bij het loon komt. Voorkomen dient te worden dat als gevolg van schokken in de economie, arbeidsvoorwaardelijk volume verschuift van werknemers naar werkgevers.
Tevens verzoekt de VCP de grens van 5%-punt te herzien. Uit de grafiek op blz. 58 MvT blijkt dat relatief kleine wijzigingen in de projectierendementen al snel kunnen leiden tot een verandering van 5%-punt. Wij achten de kans dat de premiegrens gedurende de periode tot 2036 naar boven of beneden zal worden bijgesteld, groot. Het lijkt in de rede te liggen tot 2036 helemaal geen bijstelling te doen, of een drempelwaarde van ten minste 10%-punt te hanteren. Daarmee worden de zekerheid en stabiliteit ook daadwerkelijk gerealiseerd.

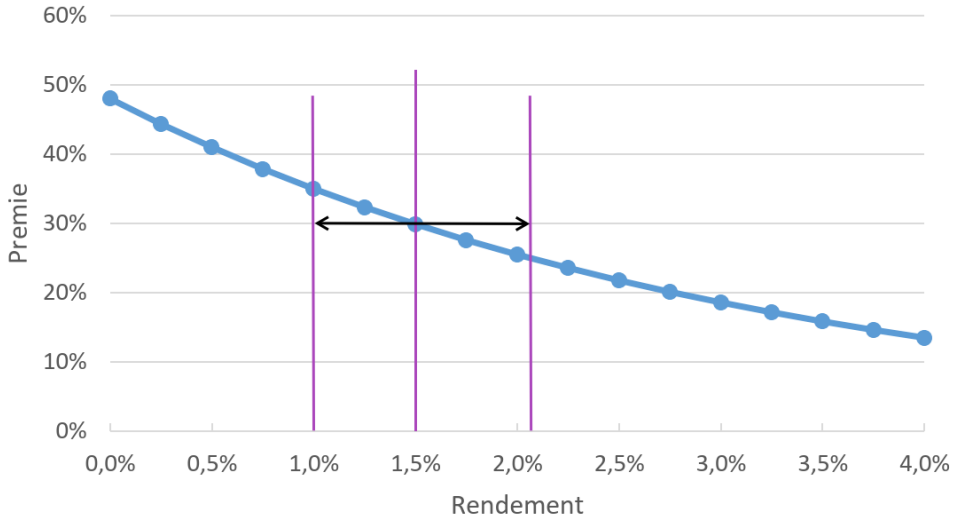

Op blz. 59 MvT wordt over de risicopremies aangegeven dat ze fiscaal aftrekbaar zijn, maar niet mogen worden aangewend voor hogere aanspraken van pensioen. De VCP voorziet dat dit moeilijk te verenigen is met de uitruil van OP naar voortzetting van de risicodekking NP die bij einde dienstverband kan worden gedaan.

Vrijval enkel ten goede komen aan deelnemer wettelijk vastleggen

De maximale fiscale premiegrens van 30% (inclusief compensatie 33%) leidt tot behoud van de premie voor 90% van de deelnemers. De VCP verzoekt wettelijk op te nemen dat in die 10% van de gevallen waar dit niet van toepassing is, de premievrijval standaard geheel vrijvalt aan de deelnemers van de desbetreffende regeling in de vorm van een toelage op het loon, tenzij sociale partners daar andere afspraken over maken. Deze toelage stelt de betreffende werknemers in staat op andere wijze dat deel van de oudedagsvoorziening op te bouwen.

Compensatie

De nadelen van de overstap van tijdsevenredige opbouw naar de degressieve opbouw (in de volksmond het afschaffen van de doorsneesystematiek) is veelvuldig door de VCP op de agenda gezet. Adequate compensatie is essentieel voor het draagvlak voor een nieuw pensioenstelsel en is één van de gemaakte afspraken tussen alle partijen. Voor de VCP is de uitkomst teleurstellend. De conceptwetgeving die nu voorligt, heeft dat beeld niet veranderd. De regering blijft de omvang van het probleem structureel bagatelliseren zoals ook bovenaan blz. 64 MvT en de suggestie wordt gedaan dat het voor deelnemers in pensioenfondsen helemaal geen probleem is.

Er zijn echter legio situaties waarbij deelnemers aan het kortste eind trekken en die groepen worden zelfs expliciet door het kabinet gecreëerd. Denk onder andere aan gewezen deelnemers die in deze MvT op blz. 89 van compensatie worden uitgesloten. Dat oogt onevenwichtig. VCP verzoekt de wetgever uit te leggen waarom dit niet onevenwichtig is aangezien de grootste bulk van pensioenaanspraken slapersrechten zijn, ook bij actieve werknemers.

De VCP roept het kabinet nogmaals op verantwoordelijkheid te nemen en de deelnemers niet de dupe te laten worden.
Een terugval in pensioenresultaat van in gevallen meer dan 10% is voor de VCP niet acceptabel en dat zou het voor het kabinet, en de politieke partijen die de uitwerking van dit akkoord steunen, ook niet moeten zijn.

Het kabinet heeft gedurende de transitieperiode 3% extra premieruimte toegezegd voor de compensatie. Zoals bekend raakt de transitie bepaalde leeftijdsgroepen harder dan andere: hoe dichter bij de leeftijd van 45 jaar een deelnemer is, hoe groter het probleem. De 3% extra ruimte is echter voor iedereen gelijk. Gerichte compensatie moet dan binnen de 3% plaatsvinden en daarvoor is die ruimte veel te weinig. Daarnaast veronderstelt de 3% dat de oplossing wordt gezocht in een hogere premie-inleg. De regering parkeert het probleem daarmee volledig op het bordje van werkgevers en werknemers. Teleurstellend voor een probleem dat ontstaat door wensen van de regering.

De VCP dringt erop aan de 3% extra ruimte beschikbaar stellen voor de regeling als geheel en niet als individuele maximale compensatie, dan wel de 3% ruimte te differentiëren naar leeftijd. De groep van rond de 40-45 jaar heeft ruim boven de 3% nodig en dit zal afnemen met een hogere of lagere leeftijd. Daarmee krijgen de sociale partners in overleg met het pensioenfonds de ruimte om een toedeling te doen die aansluit bij het nadeel van het cohort, ook als daar voor sommige cohorten meer dan 3% voor nodig is en voor andere minder.

Daarnaast gaat de VCP ervan uit dat de overheid als werkgever ook haar verantwoordelijkheid neemt ten aanzien van de compensatie jegens de deelnemers. In het vorige regeerakkoord zijn hiervoor thans bedragen gereserveerd. De VCP gaat ervan uit dat deze bedragen afdoende zijn en zo niet, dat deze zodanig worden aangepast en beschikbaar zijn tijdens de transitieperiode, zodat adequate compensatie mogelijk is.

Eerbiedigende werking is een schijnoplossing

Waar het de eerbiedigende werking betreft die is afgesproken voor sommige (DC-)regelingen, houdt de VCP het kort: de eerbiedigende werking bij bestaande DC-regelingen leidt ertoe dat het doel dat werd beoogd met de afschaffing van de doorsneesystematiek, niet wordt bereikt. Betreffende deelnemers (jong en oud), gecentreerd rondom de middengroepen, krijgen te maken met een pensioenbreuk als zij later van baan wisselen en worden hier niet voor gecompenseerd. Er ontstaat praktisch een gouden kooi. De eerbiedigende werking leidt er daarom toe dat de stelselwijziging niet aansluit bij de flexibilisering van de arbeidsmarkt, zoals oorspronkelijk wel werd beoogd met de afschaffing van de doorsneesystematiek. De VCP heeft hiertoe eerder opgeroepen een wettelijk recht tot compensatie te introduceren voor alle deelnemers die nadelig worden getroffen, en die oproep herhalen wij hier.

Daarnaast benadrukt de VCP in reactie op hetgeen de minister stelt op blz. 153 MvT over deze oplossing dat het wisselen van baan niet altijd een keuze is van een werknemer, die daarbij de inhoud van pensioenregeling kan laten meewegen. Een werknemer wisselt niet altijd van baan vanuit een keuze en moet om aanspraak te maken op WW, wanneer hij werkeloos wordt, vervolgens gewoon solliciteren en passend werk aanvaarden. Hierbij is de inhoud van de pensioenregeling niet leidend. Het kunnen onderhandelen en het inwinnen van advies (gezien de vaak hoge kosten die hiermee gemoeid zijn) over compensatie vanuit de individuele situatie is in veel gevallen dus een illusie voor werknemers, temeer we nu vanwege een Corona-crisis, die nog wel een tijd zal doorwerken op de arbeidsmarkt, te maken hebben met steeds meer gedwongen ontslagen.

Los van het feit dat de VCP niet achter het voorstel staat van de eerbiedigende werking en voor het hele compensatievraagstuk eerder een sluitend alternatief heeft aangereikt (zie bijlage 1: *Toelichting bij de compensatie afschaffen doorsneesystematiek*[5] op blz. 9), is de in de bijlage van de MvT opgenomen fiscale staffel voor eerbiedigende werking van een progressieve premiestaffel lager dan de thans bestaande 1% staffel. Dit leidt tot onevenwichtigheid op voorhand en de VCP verzoekt hierom om een alternatief.

De VCP verzoekt tevens dat, wanneer er geen wijzigingen worden aangebracht binnen de eerbiedigende werking en de schijnoplossing, het voor werkgevers mogelijk te maken dat zij een knip mogen zetten op de leeftijd dat de eerbiedigende werking negatief uitpakt. De eerbiedigende werking is alleen positief voor werknemers die op of boven de leeftijd zitten waar de vaste premie lager is dan de progressieve premie. Een keuzemogelijkheid voor bedrijven om voor oudere werknemers de progressieve premie te behouden en voor jongere werknemers al wel direct over kunnen gaan naar de vaste premie, is daarom wenselijk. De VCP ziet dit als een kleine pleister op een grote wond gezien de vele situaties die door deze schijnoplossing niet worden geadresseerd.

[5] https://www.vcp.nl/wp-content/uploads/2020/06/VCP-Toelichting-bij-de-compensatie-afschaffen-doorsneesystematiek.pdf

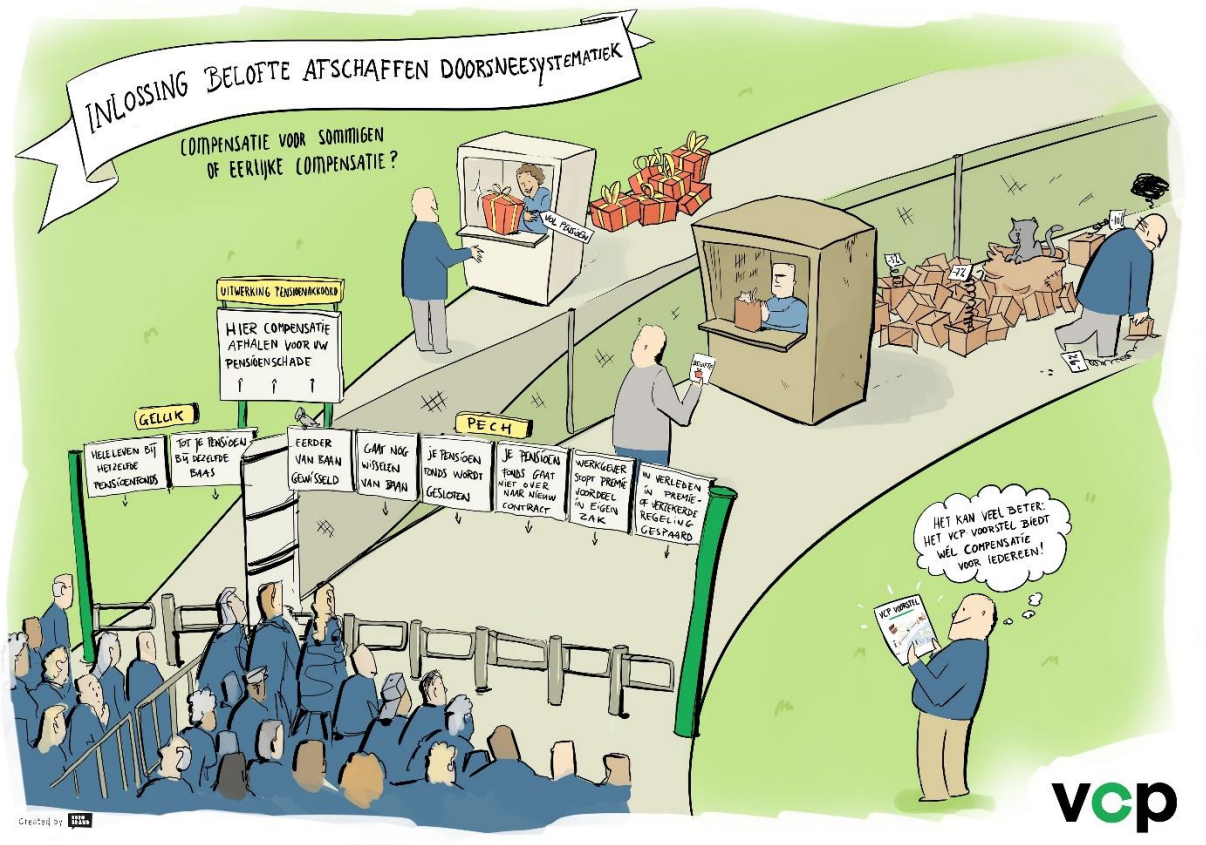

De VCP ziet verder nog veel onduidelijkheid in relatie tot deze eerbiedigende werking, met name waar het de reikwijdte betreft. Wordt het bijvoorbeeld mogelijk voor partijen om indien zij hier gebruik van willen maken, dit te mogen doen tot de laatste deelnemer uit de regeling is gelopen? Is gegarandeerd dat contractsherzieningen zijn toegestaan en mag een regeling dan nog in enige mate wijzigen met de jaren? En kunnen werkgevers hun regeling, met behoud van eerbiedigende werking, oversluiten naar een andere aanbieder, of wordt dit door de minister gezien als een nieuw contract? Het lijkt niet wenselijk dat werkgevers en werknemers tot de laatste deelnemers met pensioen is, vastzitten aan de huidige uitvoerder (die al die jaren dan ook nog moet blijven bestaan).

Overgangsregelingen

Op blz. 60 MvT wordt de overgangsperiode beschreven tussen 1-1-2022 en 1-1-2026. Daarover wordt het volgende gezegd: “In die periode is het nog mogelijk om pensioen op te bouwen binnen het huidige fiscale kader mits deze pensioenopbouw plaatsvindt in een op 31 december 2021 bestaande pensioenregeling". Hiermee wordt feitelijk gesteld dat nieuwe regelingen vanaf 1 januari 2022 verplicht onder het nieuwe fiscale kader vallen. Dat is niet werkbaar. Het weerhoudt werkgevers ervan over te stappen naar een andere verzekeraar of PPI en als die overstap toch plaatsvindt, dan moeten alle arbeidsvoorwaardelijke consequenties van de afschaffing van de doorsneesystematiek, de premievaststelling en de compensatie al in 2021 worden afgerond. Ook bij contractherziening beperkt dit mogelijk sterk de opties en wanneer een product door de aanbieder niet wordt voortgezet, ontstaat er een acuut probleem voor de werkgever. Indien dit niet wordt gewijzigd voorziet de VCP dat deze groepen deelnemers en werkgevers onevenredig hard worden getroffen. Dat is juridisch niet uitlegbaar.

Daarom stelt de VCP voor dat nieuwe regelingen onder het huidige FTK tot 1-1-2024 moeten kunnen worden gestart, zodat de arbeidsvoorwaardelijke fase voor alle soorten regelingen gelijkwaardig is. Dan kunnen de processen tussen de sociale partners netjes afgerond worden.

Bijstortverplichtingen en Premievrijstelling voor invaliditeit (PVI)

Partijen zijn in het Pensioenakkoord overeengekomen dat bestaande afspraken hoe dan ook geëerbiedigd worden. Dit staat voor de VCP dan ook buiten kijf als afspraak. Om te voorkomen dat deelnemers gegijzeld worden tussen de keuze om in te varen *of* het behoud van een overeengekomen bijstortverplichting, dienen bestaande afspraken meegenomen te kunnen worden, ook als er wel wordt

ingevaren. Een voor de hand liggende wijze is om op grond van bestaande verplichtingen onder voorwaarden extra stortingen mogelijk te maken, bijvoorbeeld gekoppeld aan de solidariteitsreserve of een eenmalige inhaalindexatie. Dit betreft dan maatwerk en dient per casus te worden beoordeeld.

Bestaande bijstortings- en toeslagverplichtingen blijven echter alleen in de situatie van niet invaren, fiscaal gefaciliteerd, zo leest de VCP op blz. 60 MvT. Dat betekent dat al bestaande bijstortings- en toeslagverplichtingen (zoals de verplichting om bij te storten bij een bepaalde dekkingsgraad of het verlenen van een toeslag op grond van reeds bestaande afspraken) bij de invoering van het nieuwe fiscale kader worden geëerbiedigd. In dat geval zullen er eisen worden gesteld aan de administratieve verwerking zodat duidelijk blijft welke premie ziet op bijstorten en toeslagen en welke premie op de reguliere pensioenopbouw waarvoor de fiscaal maximale premiegrens geldt. Het is voor de VCP niet duidelijk wat nu bedoeld wordt: geldt dit alleen voor de situatie waarin er niet ingevaren wordt, en de nieuwe regeling in hetzelfde fonds wordt uitgevoerd?
De VCP ziet niet hoe dit soort afspraken bij een persoonlijk pensioenvermogen administratief financieel gescheiden kunnen worden en verzoekt de minister dit beter toe te lichten (zie blz. 203 MvT).

Rondom PVI wordt onderaan blz. 60 MvT opgemerkt dat ook bestaande verzekeringsovereenkomsten met een ingegane premievrijstelling bij invaliditeit worden geëerbiedigd indien niet wordt ingevaren. De VCP zou graag verduidelijkt zien dat met “verzekeringsovereenkomsten” ook fondsen worden bedoeld die dit risico zelf dekken.

Nettopensioen

In de hoofdlijnennotitie (blz.9 zie onderdeel C) is opgenomen dat *“beide pensioenregelingen in het nieuwe pensioenstelsel ook toegankelijk zijn voor het nettopensioen”*. Dit is een belangrijk punt omdat daarmee de uitvoerbaarheid van de nettopensioenregeling binnen bereik van veel pensioenuitvoerders komt. Hoewel in de MvT wordt voorgesteld om het nettopensioen *in lijn te brengen* met de wijzigingen die worden voorgesteld voor het bruto pensioen, mist de VCP de expliciete duiding dat de contracten – uiteraard zonder de omkeerregel – gelijkgetrokken worden boven en onder de aftoppingsgrens conform de hoofdlijnennotitie. Tevens benadrukt de VCP dat ook deze wettelijke aanpassingen onderdeel zijn van het gehele pakket en op korte termijn ter consultatie moet worden voorgelegd. Voorkomen moet worden dat dit niet helder is uitgewerkt voordat de nu voorliggende wet- en regelgeving het wetgevingsproces in Tweede en Eerste Kamer heeft doorlopen.

Samenvattend:

- Vaste fiscale premiegrens tot 2036 ter hoogte van minimaal de afgesproken 30% + 3%.
- Premievrijval bij beperking op het fiscaal kader moet standaard ten goede komen aan de deelnemers.
- Compensatieregeling is teleurstellend en moet echt beter voor alle deelnemers.
- Compensatieruimte van 3% naar leeftijd kunnen differentiëren.
- Eerbiedigende werking is een schijnoplossing met nog heel veel losse eindjes.
- Heroverweeg de VCP-oplossing voor de compensatieproblematiek.
- Arbeidsvoorwaardelijke fase moet voor alle regelingen gelijk zijn, dus tot 1-1-2024 nog nieuwe regelingen onder overgangsregeling kunnen afsluiten.
- Bijstort- en toeslagverplichtingen moeten meegenomen kunnen worden naar de nieuwe pensioenregeling en ingepast (kunnen) worden ter aanwending van de solidariteitsreserve.
- Geef werkgevers de mogelijk een knip te zetten bij behoud eerbiedigende werking.
- Bied ruimte om bestaande bijstortverplichtingen vorm te geven in het nieuwe stelsel.
- Het gelijktrekken van de netto regeling aan de bruto regeling (behoudens omkeerregel) dient nog plaats te vinden en moet afgerond zijn voordat de nu voorliggende wetgeving het wetgevingsproces heeft doorlopen.

Hoofdstuk 6 Waarborgen voor evenwichtige transitie

In de MvT wordt een dik hoofdstuk gewijd aan de evenwichtigheid van de transitie. Gezien het belang van de transitie juicht de VCP dit toe.

De beschreven fases en mijlpalen geven helderheid, maar de VCP acht de tijd tussen het afsluiten van de arbeidsvoorwaardelijke fase en het indienen van een implementatieplan door fondsen zeer kort.

Gezien de afstemming die ook nog moeten plaatsvinden met fondsorganen vraagt de VCP zich of het realistisch is. Temeer daar de consequenties van overschrijdingen van termijnen gelijk zwaar zijn.

In dit kader heeft de VCP ook zorgen over de status van termijnen in geval van rechtszaken. Dat kan een procedure zijn tegen een verbod van DNB, maar ook de gang naar de rechter van een VO of individu zoals beschreven op blz. 85 MvT. De VCP zou graag zien dat rechtszaken er niet toe kunnen leiden dat termijnen overschreden worden, waardoor de transitie effectief geblokkeerd kan worden door middel van het voeren van langdurige procedures. Wanneer dit wel aan de orde is, zal de implementatietermijn automatisch moeten opschuiven. Het enige alternatief in de ogen van de VCP is dat invaren wettelijk wordt voorgeschreven door de wetgever. Graag verneemt de VCP de reactie van de minister op dit punt.

Transitiecommissie

De VCP onderschrijft de komst van de transitiecommissie die kan bemiddelen en bindend advies kan geven, indien sociale partners niet tot overeenstemming van de gewijzigde pensioenregeling kunnen komen. De VCP benadrukt wel dat er echt sprake moet zijn van onafhankelijkheid bij de inrichting van een onafhankelijke commissie. Toezichthouders horen hier dus niet in thuis. Verder vraagt de VCP zich af wie de kosten hiervoor betaalt. De VCP gaat ervan uit dat de overheid dit op zich zal nemen aangezien de minister ook over de inrichting gaat (blz. 96 MvT). Ook verzoekt de VCP de minister in de definitieve MvT aan te geven wanneer de transitiecommissie geïnstitutionaliseerd dient te zijn en hier een duidelijke termijn aan te verbinden, juist wanneer de gehele planning zou opschuiven.

Standaardpad

Invaren is de standaard. Onevenredig nadelige gevolgen voor deelnemers bij invaren moeten echter wel worden voorkomen. Wanneer dit niet kan, is het enige alternatief dat de MvT hiervoor schetst, om dan niet in te varen. De VCP vraagt zich af of dit wel evenwichtig is en op zichzelf ook niet tot onevenredig nadelige gevolgen kan leiden. Niet duidelijk is wat in de ogen van de wetgever onevenredig is en de VCP verzoekt hier een maatstaf aan te verbinden vanuit de wetgever.

De consequenties van de situatie waarin niet wordt ingevaren en het bestaande fonds ook de nieuwe regeling gaat uitvoeren, worden helder beschreven (MvT blz. 75) maar zijn tegelijk reden tot zorg. Dit punt dient zeer nadrukkelijk onder de aandacht gebracht te worden van sociale partners en fondsbesturen om ‘ongelukken’ te voorkomen.

Evenwichtigheid van de transitie: netto profijt, bruto profijt of andere factoren

Als start voor de waardering wordt voorgesteld het netto profijt te hanteren. Het netto profijt laat zich omschrijven als de toename van de (markt)waarde van de toekomstige premie-inleg en de marktwaarde van de te verwachten pensioenuitkeringen. Het probleem van het netto profijt is – zoals ook toegelicht op blz. 93 MvT – dat het niet goed rekening houdt met het effect van de overstap op de leeftijdsonafhankelijke premie. Het bruto profijt is juist een maat voor toekomstige premie-inleg waarin die overstap dus wel zichtbaar wordt gemaakt. Voor bestaande premie- en kapitaalovereenkomsten wordt daarom juist het bruto profijt voorgeschreven als maat voor evenwichtigheid. Het lijkt dan ook in de rede te liggen om *naast* het startpunt van netto profijt, ook het bruto profijt mee te nemen als in de transitie de compensatie voor het afschaffen van de doorsneesystematiek meegenomen moet worden. Daarnaast is de VCP van opvatting dat bij de vaststelling van de aannames die ten grondslag liggen aan de bepaling van het bruto en netto profijt en de lagere regelgeving daartoe, deze worden afgestemd met de betrokken partijen bij het Pensioenakkoord.

Het eerder door de VCP bepleite en in de MvT op blz. 104 aangehaald communicatieplan schrijft voor dat de deelnemer geïnformeerd wordt over de hoogte van de uitkering voor en na de transitie. Samen met de vervangingsratio's voor- en na is ook dit een belangrijke driver om in het oog te houden bij het nastreven van evenwichtigheid maar ook andere factoren, zoals bijvoorbeeld indexatieachterstanden moeten kunnen worden meegewogen.

Alles bij elkaar genomen is de VCP van mening dat er veel minder nadruk moet liggen op het netto profijt en fondsen de ruimte moeten krijgen om een passende weging te doen, van alle voor het fonds relevante factoren, om te toetsen op evenwichtigheid.

Vba- en Standaardmethode

Over de wijze van omrekenen en waardering van aanspraken wordt in groot detail geschreven. De Vba-methode wordt omschreven als een *nauwkeurige* waarderingsmethode en de standaardmethode als *uitvoerbaar door pensioenfondsen.*

Ten aanzien van de nauwkeurigheid van welke methode dan ook wil de VCP opmerken dat we te maken hebben met een toekomstvoorspelling. Die zijn inherent onbetrouwbaar. Uit analyses van het CPB blijkt dat verschillende scenariosets leiden tot tegengestelde uitkomsten over welk leeftijdscohort erop vooruitgaat of erop achteruitgaat bij het invaren in termen van de (verwachte) hoogte van de pensioenuitkering van jaar op jaar. Daarmee is de vaststelling van deze set zeer politiek gevoelig en dat is iets waar een oplossing voor gevonden moet worden. Tevens vindt de VCP het wenselijk dat de pensioenuitvoerder een gevoeligheidsanalyse opneemt ten aanzien van de sets en parameters zodat duidelijk is of de gevonden 'evenwichtigheid' heel specifiek is voor de veronderstellingen, of robuust is voor verandering.

Ongeacht welke methode wordt gekozen en welke sets van toepassing zijn; de methode moet het startpunt zijn van verdere aanpassingen aan de toedeling. Het is namelijk van groot belang dat in beide methoden de ruimte bestaat om de balans te zoeken tussen netto profijt, vervangingsratio's en fondsspecifieke omstandigheden, zodat de transitie daadwerkelijk evenwichtig is. Met name bij de standaardmethode lezen wij deze ruimte onvoldoende terug en op blz. 88 MvT lijkt de optie zelfs expliciet te worden uitgesloten. Hiermee lijkt de standaardmethode een toevalstreffer te moeten genereren m.b.t. evenwichtigheid. De VCP roept dan ook op om ook vanuit de standaardmethode ruimte te bieden om gerichte toedeling te doen.

Tot slot is het van belang dat veel fondsen oude, soms voorwaardelijke, rechten en bepalingen hebben (of in het verleden afgesproken overgangsregelingen voor bepaalde specifieke groepen deelnemers). Deze vertegenwoordigen een waarde en moeten daarom ook een plek kunnen krijgen in de toedeling. Het lijkt de VCP wenselijk hiervoor wettelijke richtlijnen te bieden waarmee fondsen die dit toepassen, minder risico lopen. De VCP zou hierbij willen voorstellen dat dergelijke regelingen eerst (inzichtelijk) gekapitaliseerd dienen te worden waarna ze voor de deelnemer kunnen worden meegenomen bij het invaren.

Samenvattend:

- Borgen dat (juridische) procedures niet tot afstel zullen leiden doordat als gevolg van lopende rechtszaken termijnen worden overschreden.
- Borging dat de transitiecommissie echt onafhankelijk is.
- Expliciete aandacht voor problemen met uitvoeren van een oud en nieuw contract binnen één fonds onder de aandacht brengen.
- Gebruik naast netto profijt ook bruto profijt, uitkeringshoogte, vervangingsratio en andere fondsspecifieke factoren voor de beoordeling van evenwichtigheid.
- De aannames die ten grondslag liggen aan de waardering van de bestaande aanspraken, dienen met de bij het Pensioenakkoord betrokken partijen afgestemd te worden.
- Los de politieke gevoeligheid van de scenariosets voor de transitie op.
- In zowel de Vba- als de standaardmethode moet gerichte toedeling mogelijk zijn om evenwichtigheid te realiseren.
- Biedt wettelijke richtlijnen voor het invaren van oude rechten en belangen van deelnemers.

Hoofdstuk 7 Governance in het nieuwe pensioenstelsel

De herziening van het pensioenstel vraagt bijzondere aandacht voor de bevoegdheidsverdeling en verantwoordelijkheden van partijen. De VCP vraagt daarom aandacht voor een heldere rolverdeling en duidelijke afbakening, zodat er geen onduidelijkheden kunnen ontstaan over wie uiteindelijk eindverantwoordelijk is en hier ook op aangesproken kan worden.

Rol van de Ondernemingsraad (OR), sociale partners en Raad van Toezicht (RvT)

Daar waar sociale partners betrokken zijn via de cao of er sprake is van verplichte aansluiting bij de totstandkoming van de pensioenregeling is de governance geborgd bij het wijzigen van de pensioenregeling. Dit is in 80% van de gevallen zo. Echter waar dit niet zo is, ligt er een belangrijke rol voor personeelsvertegenwoordiging (verder pvt's) danwel de OR en hebben zij instemmingsrecht bij

voorgenomen besluiten die de arbeidsvoorwaarde pensioen raakt. De VCP adviseert OR'en gebruik te maken van deskundige ondersteuning gezien de vele complexe vraagstukken die als gevolg van deze stelselherziening opgepakt zullen moeten worden door OR'en. Zoals bijvoorbeeld de compensatieregeling, of het door de werkgever opgestelde transitieplan. De VCP gaat ervan uit dat werkgevers ook voldoende (financiële) ruimte bieden voor deze noodzakelijke ondersteuning.

Tevens wil de VCP de betrokkenheid van de sociale partners of ingeval die niet aanwezig zijn, de pvt of OR naast de fondsorganen, bij de vaststelling van de risicohouding expliciteren en dat dit wettelijk wordt geborgd. Hiertoe dienen zij tijdig de benodigde informatie te krijgen, of indien gewenst, ook de noodzakelijke (financiële en deskundige) ondersteuning (specifiek in het geval er geen sociale partners zijn). Nu is MvT hier niet duidelijk over omdat er op verschillende plekken over verschillende partijen wordt gesproken. De VCP verzoekt de minister dit te verhelderen.

Het bevreemdt de VCP tot slot dat de bevoegdheden van de RvT met dit wetsvoorstel voor bedrijfstakpensioenfondsen worden uitgebreid met een goedkeuringsrecht over het beleid inzake het aangaan en beëindigen van een uitvoeringsreglement (blz. 108 MvT). Wat dit praktisch betekent voor een besluit over het invaren, wordt niet duidelijk uit het voorstel.

Individueel bezwaarrecht

De VCP deelt met de wetgever dat een individueel bezwaarrecht praktisch lastig te combineren valt met een grote stelselherziening. Het is wel zaak dat deze stelselherziening in het algemeen belang is en geen groepen deelnemers onevenredig hard treft. De effecten van een transitie dienen voor deelnemers transparant gemaakt te worden en uitlegbaar en verdedigbaar te zijn naar de deelnemers toe.

Afschaffing van het individueel bezwaarrecht naar collectieve waarborgen kan de VCP echter alleen onderschrijven als de juridische risico's hiervan voldoende afgedicht zijn door de wetgever en niet op het bord van het pensioenfonds dan wel de sociale partners terechtkomen. Verschillende juristen hebben verschillende opvattingen hierover en het ijs is dun volgens de VCP.

Hoorrecht

Deelbelangen dienen zorgvuldig in beeld te worden gebracht bij alle te nemen besluiten, om zo de evenwichtigheid van besluitvorming te kunnen borgen. De huidige voorschriften rondom het opstellen van transitie- en implementatieplannen zijn hiervoor naar oordeel van de VCP afdoende en in de vertegenwoordiging van alle groeperingen in (fonds)organen is al voorzien. De VCP is in dat licht geen voorstander van het creëren van deelbelangen binnen de governance van pensioenfondsorganen, zoals het te creëren hoorrecht voor verenigingen van gepensioneerden en/of slapers. Het leidt al gauw tot een roep om een soortgelijk recht door andere groepen. En afwijzing daarvan leidt tot wantrouwen en tegenstellingen tussen groepen. De governance, rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van dit hoorrecht zijn daarnaast niet duidelijk en de VCP verzoekt de minister om een nadere toelichting hierop, zodat het niet tot irreële verwachtingen leidt bij deze groepen.

Indien de minister vasthoudt aan het voorgestelde hoorrecht, dient volstrekt duidelijk te zijn dat dit eenmalig als gevolg van de stelselherziening zal zijn. Tenslotte is de VCP van mening dat gewaarborgd dient te worden dat groepen belanghebbenden aan kunnen tonen voldoende representatief te zijn in omvang èn samenstelling. Zo moet een dubbeling in de governance voorkomen worden. De VCP vindt het niet gewenst dat deelgroepen meervoudig inspraak hebben. Dat betekent dat ook kritisch beschouwd zou moeten worden of het hoorrecht ook van toepassing moet zijn wanneer de bonden die aan tafel zitten zelf ook al een representatieve groep gepensioneerden of gewezen deelnemers onder de leden hebben. Dit is bij uitstek het moment dat bonden kunnen laten zien voor *alle* leden te staan.

Er wordt op blz. 148 gesproken over een hoorrecht voor deelnemers en alleen daar wordt er een concrete invulling gegeven aan het woord 'substantieel'. Namelijk een omvang van 10%. Op andere plekken wordt gesteld dat dit nog in lagere wetgeving moet worden uitgewerkt (MvT blz. 185). De omvang van 10% krijgt geen plek in de wettekst zelf en dat lijkt een omissie.
Daarnaast verzoekt de VCP vast te leggen dat er sprake moet zijn van een actueel lidmaatschap bij een dergelijke vereniging zodat de representativiteit aantoonbaar is. Dit om te borgen dat er daadwerkelijk sprake is een vertegenwoordiging. Anders voorziet de VCP dat dit hoorrecht tot onwerkbare situaties zal leiden of niet reëel is.

Personele wisselingen

Daarnaast verzoekt de VCP om aandacht te hebben voor het rooster van aan- en aftreden en het proces van verkiezingen bij verantwoordingsorganen (VO's), belanghebbendenorganen (BO's) en besturen. Het is zaak dat er bij (grote) personele wisselingen geborgd wordt dat er voldoende leden overblijven die de continuïteit en deskundigheid van het besluitvormingsproces kunnen borgen en zijn aangesloten op het hele traject.

Samenvattend:

- Voorkom onduidelijkheden binnen de rol- en taakverdeling van de verschillende partijen.
- Geef vanuit werkgevers de pvt danwel de OR voldoende financiële middelen om deskundig advies in te winnen.
- Geef duidelijkheid over de beoogde rol van de RvT bij bedrijfstakpensioenfondsen.
- Voorkom dat risico's van het afschaffen van het individueel bezwaarrecht landen bij de sociale partners of pensioenfondsen.
- Creëer geen deelbelangen binnen de governancestructuur van pensioenfondsen.
- Voorkom onduidelijkheden binnen de governance, rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van het hoorrecht.
- Vertrouw op bestaande (fonds)organen en wees zeer terughoudend met het creëren van nieuwe (hoor)rechten en het creëren van deelbelangen.
- Beleg concreet in deze wetgeving wat wordt verstaan onder substantieel en verzoek aan verenigingen met hoorrecht een aantoonbaar lidmaatschap.
- Borg voldoende continuïteit en deskundigheid gedurende de stelselherziening binnen pensioenfondsorganen

Hoofdstuk 8 Informatievoorschriften in het nieuwe pensioenstelsel

Pensioenlabel

Juist straks in een nieuw pensioenstelsel waarbij er enkel nog sprake is van een premieovereenkomst, zal de ingelegde premie in belangrijke mate samen met het rendement en na aftrek van kosten, de pensioenuitkomst gaan bepalen. Een voldoende hoge premie-inleg is dan ook essentieel. Inzicht hierin voor deelnemers is gewenst. Hierom verzoekt de VCP nogmaals het door de VCP Young Professionals gelanceerde idee voor de introductie van een Pensioenlabel[6] een wettelijke basis te geven. Voor de vergelijkbaarheid van pensioenregelingen moet er een uniforme standaard komen. Juist in het nieuwe pensioenstelsel wordt het eenvoudiger om de kwaliteit van een pensioenregeling objectief uit te drukken.

Informatie en advies

In het wetsvoorstel wordt de vormvastheid van ieder communicatiemiddel vrijgelaten en maatwerk op deelnemersniveau is niet doenbaar omwille van kosten. De VCP zet vraagtekens bij de mogelijkheden om met een open norm de deelnemer beter in staat te stellen een weloverwogen keuze te maken, die beter aansluit bij de voorkeuren en met name financiële doelstellingen of wensen. De norm ziet alleen toe op de effecten van keuzes binnen één pensioenregeling en er hoeft geen rekening gehouden te worden met het effect van bijvoorbeeld belastingen en toeslagen. Wel dient een pensioenfonds te wijzen op eventuele samenloop en gevolgen, risico's, voor- en nadelen van keuzes in combinatie met het bieden van handelingsperspectief. De VCP is van mening dat er hiermee een ideaalplaatje wordt geschetst dat ver van de werkelijkheid staat. Vele deelnemers zullen met een verwijzing naar een relevante website, geen groter handelingsperspectief ervaren terwijl gemaakte keuzes wel tot substantiële en onomkeerbare inkomensgevolgen kunnen leiden.

De nieuwe open norm zal de pensioenuitvoerder tot meer activiteit verplichten dan enkel informeren en het geven van inzicht.
De pensioenuitvoerder mag overgaan tot advisering, zolang er geen sprake van is dat het pensioenfonds een financieel product aanbeveelt of daarover bemiddelt. De VCP meent dat van adequate advisering alleen sprake kan zijn als alle factoren en persoonlijke (financiële) omstandigheden meegewogen kunnen en mogen worden en is om die reden geen voorstander van de adviserende rol die nu aan de pensioenuitvoerder gegeven wordt.

[6] https://www.vcp.nl/wp-content/uploads/2020/07/Pensioenlabel.pdf

Informatie dient faciliterend te zijn

Meer informatie zal mogelijk leiden tot te veel informatie, niet passend bij de informatiebehoefte van deelnemers. Onderzoek heeft daarnaast aangetoond dat te veel keuzemogelijkheden kan leiden tot stress en de angst om een verkeerde keuze te maken. De VCP raadt daarom aan de frequentie en hoeveelheid aan informatieverstrekking met de leeftijd van de deelnemer te laten toenemen en waar mogelijk defaults aan te bieden, passend bij het eigen cohort.

Actieve informatievoorziening

Het loslaten van de vormvastheid maakt het mogelijk dat pensioenuitvoerders voortaan kiezen uit drie methodes van informatieverschaffing: (actief) schriftelijk verstrekken, (actief) elektronisch verstrekken en (passief) ter beschikking stellen. Nu de verplichting tot schriftelijke communicatie zal vervallen, is de VCP bezorgd dat de mogelijkheid tot het passief ter beschikking stellen zal leiden tot verminderd pensioenbewustzijn, met name bij de jongere deelnemers.

Samenvattend:

- Geef het door de VCP voorgestelde pensioenlabel een wettelijke grondslag
- Een pensioenfonds is geen financieel adviseur en moet dat ook niet worden.
- Pas op voor een overkill aan informatie en te veel keuzemogelijkheden waardoor deelnemers afhaken.
- Zorg ervoor dat passieve informatievoorziening uitsluitend zeer terughoudend ingezet mag worden.

Hoofdstuk 9 Europeesrechtelijke houdbaarheid van de stelselherziening

Advies Raad van State

De VCP heeft van meet af aan gehamerd op de juridische aspecten van de stelselherziening. Ten eerste is de verplichtstelling zoals we die kennen in Nederland, een groot goed dat ten goede komt aan het algemeen belang binnen Nederland. Dit algemeen belang leidt er dan ook toe dat de stelselherziening dusdanig ingericht moet worden dat dit algemeen belang niet in het geding komt. Met betrekking tot de individuele premieregeling is de VCP nog niet overtuigd dat dit afdoende geborgd is. Zeker gelet op het gegeven dat het bieden van compensatie niet verplicht wordt gesteld, zoals de VCP graag zou zien, maar wel wenselijk is om te hebben als extra onderbouwing van de verplichtstelling. Het schuurt hier aan alle kanten. Ook bij het solidaire contract moet er scherp gelet worden op eventuele risico's voor het algemeen belang. Mocht de Raad van State voorafgaand aan de indiening aan de Tweede Kamer advies geven over de Europeesrechtelijke houdbaarheid van het wetsvoorstel waarin twijfels bestaan over de houdbaarheid van de verplichtstelling, dan gaan bij de VCP de rode vlaggen omhoog. Het is dan niet in het belang van werkgevers en werknemers in Nederland om deze risico's te negeren. De VCP roept de minister dan ook op om bij ontvangst van het advies van de Raad van State wederom met de partijen om de tafel te gaan om gezamenlijk de risico's te inventariseren en indien van toepassing en noodzakelijk het wetsvoorstel aan te passen. Dit zodat de verplichtstelling geen risico loopt in deze herziening en dat er ook geen andere juridische risico's blijven bestaan die de houdbaarheid van het stelsel onder druk zetten (bijvoorbeeld ten aanzien van gelijke behandeling).

Aansprakelijkheidsrisico

Een ander juridisch aspect waar de VCP constant op gehamerd heeft, is om de aansprakelijkheidsrisico's voor sociale partners en pensioenfondsbesturen zo klein mogelijk te houden. Ondanks de conclusies van de juridische werkverbanden dat bij een wettelijke verplichting tot invaren er macro het minste aansprakelijkheidsrisico wordt gelopen, is in het voorliggende consultatie-document ervoor gekozen om het besluit tot invaren niet wettelijk te verplichten. Het proces wat gekozen is dat sociale partners - alle op basis van gedane analyses met betrekking tot de leeftijdscohorten alles afwegende - tot een verzoek tot invaren moeten komen. Dit zodat het fondsbestuur eigen analyses kan maken en alle belangen afwegende kan besluiten om gehoor te geven aan dit besluit.
Het beschreven proces voldoet volgens de VCP niet aan het uitgangspunt om het aansprakelijkheidsrisico zo klein mogelijk te houden, ondanks dat invaren de standaard is als het verzoek daartoe wordt gedaan. De VCP vraagt de minister dan ook om alsnog het invaren wettelijk verplicht te stellen, met een mogelijkheid om hier onder zwaarwegende omstandigheden (onevenredig nadeel) vanaf te kunnen zien.

Door invaren wettelijk te verplichten vanuit de overheid met als onderbouwing ‘vanuit het algemeen gerechtvaardigd belang’ komt het risico daar te liggen waar die het beste gedragen kan worden. Alleen voor de overheid is zowel ontneming als regulering van het gebruik van eigendom toegestaan vanuit het algemeen belang. Dan wordt er echt recht gedaan aan het uitgangspunt standaard invaren, tenzij een fonds kan aantonen dat dit tot onevenwichtige effecten leidt. Op deze manier wordt het proces van besluitvorming omgedraaid naar *‘standaard invaren, tenzij….. ‘*, in plaats van dat er een actieve keuze vóór invaren moet worden gemaakt.

Samenvattend:

- Bij twijfel aan juridische houdbaarheid van de verplichtstelling of het stelsel als geheel gaan partijen opnieuw naar de tekentafel.
- Invaren moet de wetgever wettelijk verplichten, zodat invaren daadwerkelijk de standaard wordt en risico’s voor de stelselherziening daar komen te liggen waar die het beste kunnen worden gedragen.

Hoofdstuk 10 Nabestaandenpensioen

Partnerbegrip

De VCP constateert dat de minister de stelselherziening gebruikt om ook een hernieuwde wijze van invulling van het nabestaandenpensioen voor te stellen. Dat begint al bij de invulling van het partnerbegrip. De VCP is een groot voorstander van een helder partnerbegrip voor alle pensioendeelnemers. De minister kiest er, in afwijking van het advies van de StvdA, echter voor om een nieuwe definitie voor samenwonende partners met een gezamenlijke huishouding te introduceren. De VCP vraagt zich af of deze koers niet tot ongewenste situaties en meer onduidelijkheid bij pensioendeelnemers en pensioenuitvoerders zal gaan leiden. Het begrip gezamenlijke huishouding is niet gedefinieerd door de minister en daarmee voor meerdere uitleg vatbaar[7]. Dit draagt derhalve niet bij aan een helder en duidelijk begrip binnen Nederland voor wie er dekking is en voor wie niet, wat vanwege de verbreding tevens in veel gevallen zal leiden tot hogere kosten. De VCP wil de minister dringend verzoeken alsnog het advies van de StvdA over te nemen dan wel op een andere manier te borgen dat er sprake is van een helder en uniform te hanteren partnerbegrip.

Loslaten afgetopt pensioengevend salaris

Verder verzoekt de VCP de minister om ook met betrekking tot de dekking van het nabestaandenpensioen het advies van de StvdA te volgen en conform dat advies de dekking te baseren op het gehele inkomen (dus zonder aftoppingsgrens). Dit zodat bijvoorbeeld ook kleinere ondernemingen in staat worden gesteld om voor hun werknemers te kunnen voorzien in een risicodekking bij overlijden die passend is bij het inkomen dat bij overlijden wegvalt. Over het gehele inkomen is daarnaast nodig om ervoor te zorgen dat mensen met midden en hogere inkomens geen nadeel ondervinden bij een overstap van een op middelloon opgebouwd nabestaandenpensioen op kapitaalbasis dat 70% kan bedragen versus 50% over het gehele inkomen.

Pensioenfonds moet risicodekking zelf kunnen uitvoeren

Voor de VCP is het overigens niet duidelijk hoe een pensioenfonds negatieve resultaten op biometrische risico’s, zoals op het nabestaandenpensioen moet financieren. Thans is dit mogelijk door dit risico als negatief biometrisch rendement te financieren vanuit het totale vermogen.
Straks krijgen deelnemers een persoonlijk pensioenvermogen en wordt in het solidaire contract daarnaast een solidariteitsreserve t.b.v. het optimaliseren van welvaartswinst gecreëerd. Aangezien er geen ander vermogen is dan deze twee componenten, zal de financiering via één van deze vermogens moeten lopen. Hoe precies is echter onduidelijk. Graag verneemt de VCP hoe de minister dit ziet en verzoekt hierbij in te gaan op zowel het micro lang leven, het kort leven en het macro lang leven risico. En als de minister hier een probleem ziet, verzoeken wij de minister hiervoor met oplossingen te komen.

[7] Bijvoorbeeld in het geval van een niet getrouwd ouder koppel, waarvan één van de twee vanwege zorgbehoefte tijdelijk inwoont bij het eigen kind en mantelzorg krijgt en komt te overlijden. Krijgt de nog thuiswonende partner in deze situatie dan wel of geen partnerpensioen? Of wanneer één van de partners tijdelijk is opgenomen in een psychiatrische instelling? Of kan er aanspraak worden gemaakt op elkaars partnerpensioen wanneer een gewone vriend en een vriendin voor de duur van een jaar samenwonen en geregeld samen eten en de kosten voor de woning delen? En hoe wordt omgegaan met studenten die samen een huis delen?

Vrijval dient altijd aan deelnemers ten goede te komen

Tot slot lijkt er een onwenselijkheid in de teksten over het netto NP te zijn geslopen (blz. 61 MvT):

"Bij overlijden voor pensioendatum komt het partnerpensioen bij overlijden voor pensioendatum tot uitkering en vervalt het partnerpensioen bij overlijden op of na de pensioendatum aan de pensioenuitvoerder."

Allereerst kan het naar oordeel van de VCP niet zo zijn dat het geld van de deelnemer aan de pensioenuitvoerder vervalt. Als er gelden vrijvallen, zouden deze aan het collectief rendement van de deelnemers moeten worden toegevoegd (of aan het sterfteresultaat indien dat gepast is). Het spreekt voor zich dat dit niet alleen voor de netto regeling geldt.

Daarnaast werpt dit de vraag op hoe het NP dan aan de partner betaald wordt vanaf de (oorspronkelijk) beoogde pensioendatum. De risicodekking stopt immers op de pensioendatum en dan zou het NP op kapitaalbasis moeten gaan uitkeren aan de partner.

Voortzetting risicodekking na afloop uitloopdekking

De VCP staat achter de mogelijkheid om via vrijwillige voortzetting de dekking voor het partnerpensioen op risicobasis te kunnen continueren. Wel is de VCP van mening dat de maximale termijn die hieraan wordt verbonden van drie jaar voor een deelnemer een onevenredig risico kan vormen. Juist mensen die langer dan drie jaar uit het werkproces zijn (bijvoorbeeld de 60-jarige die niet meer aan de bak komt of de ouder die gedurende enkele jaren de zorgtaken op zich neemt) kunnen onzes inziens dit risico niet lopen en het ook niet eenvoudig in de vrije markt herverzekeren (tegen een acceptabele prijs en zonder medische keuring). Ook constateert de VCP dat de risicopremie die dit kost en die ten laste wordt gelegd van het opgebouwde pensioenkapitaal relatief zeer beperkt zal zijn. Daarom verzoekt de VCP de minister om de termijn van drie jaar bij een individuele keuze voor voortzetting te schrappen en een betere oplossing te bieden. Een voorbeeld van een mogelijke oplossing ter voorkoming van onbewuste, mogelijk nodeloze voortzetting, kan zijn dat vanuit de pensioenuitvoerder actief jegens deze deelnemers jaarlijks (digitaal) de vraag wordt voorgelegd worden of continuering van de vrijwillige voortzetting nog steeds gewenst is. Zo wordt een actieve handeling om de dekking te stoppen vereist vanuit de deelnemer in plaats van dat deze automatisch na enkele jaren eindigt en wordt nodeloze (dubbele) verzekering in grote mate voorkomen. De VCP acht het nadeel van het (mogelijk nodeloos) in beperkte mate afnemen van het kapitaal vele malen kleiner dan het risico dat er onbedoeld geen dekking meer is bij overlijden.

Tevens verzoekt de VCP de minister te bevestigen dat hetgeen gesteld is op blz. 170 MvT inhoudt dat er geen limiet bestaat op de termijn die sociale partners kunnen afspreken m.b.t. de voortzetting van de risicodekking na einde deelneming dan wel het einde van de eerdere voortzetting.

Samenvattend:

- Kom met een betere definitie van het partnerbegrip en stel anders een notariële akte voor samenwonenden verplicht conform het advies van de StvdA.
- Partnerpensioen dient over het gehele salaris gedekt te worden.
- Pensioenfonds moet risicodekkingen zelf kunnen uitvoeren.
- Vrijval aan deelnemers en niet aan uitvoerder.

Hoofdstuk 11 Overige onderwerpen

Flexibele contracten

Eén van de afspraken die volgens de VCP al eerder dient te worden doorgevoerd is de aanpassing van de wachtdrempel van 26 weken naar acht weken bij uitzendkrachten.
Hierbij merkt de VCP expliciet op dat het niet dient te gaan om acht aansluitende gewerkte weken, maar dat een uitzendkracht na acht weken werken recht dient te krijgen op pensioenopbouw. De VCP begrijpt niet waarom de minister hiermee wacht en dit onderdeel heeft gemaakt van deze wetgeving en verzoekt dit los te knippen. Het gaat hier om belangrijke afspraken om grote groepen werkenden met onvoldoende toegang tot de tweede pijler kans te geven op een gedegen aanvullend pensioen. Daarnaast vraagt de VCP om halverwege 2021 de Inspectie SZW te verzoeken na te gaan of payrollwerkgevers de payrollwetgeving die sinds 1 januari 2021 van kracht is geworden, naleven.

Toegankelijk maken van tweede pijler

Al sinds het SER-advies van 2016 hebben sociale partners nadrukkelijke de wens uitgesproken de tweede pijler tevens toegankelijk te maken voor zelfstandigen. Deze groep groeit snel en is kwetsbaar voor wat betreft de opbouw van een adequaat pensioen, wat een steeds groter maatschappelijk probleem begint te worden. Door onder andere de VCP is destijds al de zorg uitgesproken dat werknemers in loondienst mogelijk van de arbeidsmarkt verdreven worden, omdat zzp'ers lagere uurtarieven kunnen vragen omdat zij geen pensioen hoeven op te bouwen. Nu zien we als gevolg van de Corona-crisis dat zelfstandigen indien ze al vermogen reserveerden voor hun oude dag genoodzaakt zijn dit op te eten. Het toont wat betreft de VCP alleen maar meer de noodzaak aan om geblokkeerd vermogen in de vorm van een pensioenvoorziening binnen de tweede pijler voor alle werkenden mogelijk te maken.
Helaas moet de VCP constateren dat het anno 2021 voor zelfstandigen binnen de huidige wetgeving nog steeds niet mogelijk is zich aan te sluiten bij een pensioenfonds via vrijwillige aansluiting of automatische aansluiting (ook wel genoemd auto enrollment of opt-out), anders dan bij de overstap van werknemer naar zzp'er via vrijwillige voortzetting (met vele beperkende voorwaarden) of wanneer zij onder de verplichtstelling van een bedrijfstakpensioenfonds vallen, zoals de schilders.

Twee trajecten afzonderlijk uitwerken en behandelen

De VCP bepleit al jaren 'verplichte pensioenopbouw voor alle werkenden' ongeacht arbeidsvorm binnen de tweede pijler. Zij ziet - hoe paternalistisch het in sommige oren ook klinkt - het verplichten, als de enige manier om daadwerkelijk te voorkomen dat grote groepen mensen straks met een onvolledig pensioen zitten. En dat zij vervolgens geconfronteerd worden met een grote inkomensterugval bij pensionering en de maatschappij van de toekomst wordt opgezadeld met de effecten hiervan. Uit diverse onderzoeken blijkt dat (grote groepen) zelfstandigen zelf niet tot het afsluiten een oudedagsvoorziening komen. Belemmeringen zijn o.a. het lastige keuzeproces, fiscale beperkingen (het is erg complex om jaarruimte te berekenen) en het vastzetten van vermogen voor een langere tijd. Hierbij merkt de VCP op dat uitgesteld geblokkeerd en daarmee beschermd inkomen de definitie is van aanvullend pensioen.
Echter vanuit verschillende moverende redenen en het krachtenveld vanuit werkgevers, sommige groepen zpp'ers, het commerciële belang van verzekeraars en sommige politieke stromingen komt het niet van de grond. De vraag is vanuit het algemeen maatschappelijke belang hoe lang dit soort argumenten nog valide zijn en of het dossier met de verkiezingen in aantocht (verkiezingsprogramma's vertonen draagvlak) niet gewoon om politieke daadkracht, ingrijpen en doorpakken vraagt. Volgens de VCP kan er niet nog jaren worden gewacht met het nemen van effectieve maatregelen en ziet daarvoor twee afzonderlijke trajecten.

Gemaakte afspraken Pensioenakkoord nakomen

Een eerste stap hiertoe, die wel op draagvlak kan rekenen, is volgens de VCP het snel mogelijk maken dat zelfstandigen kunnen kiezen voor een vrijwillige aansluiting (zowel opt-in als opt-out).
Dit vergt echter wetswijziging, want bij vrijwillige voortzetting is er directe aansluiting van het werknemer zijn naar zzp'er en bij vrijwillige aansluiting hoeft dit niet. Daarnaast moet het ook in homogenere bedrijfstakken mogelijk gemaakt worden dat zij zelfstandigen automatisch kunnen laten deelnemen aan een regeling. Ook dit vergt wetswijziging bijvoorbeeld op het gebied van gegevensuitwisseling. De centrale sociale partners in de StvdA hebben in de procesbrief d.d. 21 december 2020 aangetoond dat wetswijzigingen nodig zijn en vervolgafspraken bekrachtigd. In deze brief wordt aangegeven dat dit in 2021 in de StvdA zal worden uitgewerkt. Aangezien deze afspraken uit het Pensioenakkoord wetswijzigingen vergen, had het volgens de VCP meer voor de hand gelegen dat de primaire verantwoordelijkheid voor de uitwerking van deze afspraken opgepakt zou worden door het ministerie van Sociale Zaken.

De VCP merkt echter weerstand vanuit het ministerie SZW bij het nakomen van deze bovengenoemde afspraken, helaas ook bij de ontwikkeling van de experimentwetgeving. Het verbaast de VCP dan ook niet dat om politiek strategische redenen de minister ervoor heeft gekozen nu ook de van het Pensioenakkoord losstaande experimenteerwetgeving inhoudelijk aan dit wetsvoorstel te koppelen. De VCP vindt dit laakbaar omdat het onderwerp hierdoor mogelijk in de veelheid van onderwerpen zal ontsnappen aan de noodzakelijke politieke aandacht met het risico op de lange baan te worden geschoven of vertraging op te lopen. Zoals we ook hebben ervaren met de Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen. De VCP verzoekt de minister dan ook de experimenteerwetgeving los te knippen van de Wet toekomst pensioen en afzonderlijk en met de nodige politieke urgentie de benodigde AMvB z.s.m. te gaan uitwerken en vervolgens te gaan behandelen.

Dit om te voorkomen dat er niet wederom vertraging wordt opgelopen op de beoogde inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2022 (die al meermaals is opgeschoven). Ook verzoekt de VCP de minister vrijwillige voortzetting beter toegankelijk te maken door de strenge voorwaarden te herzien en hier meer bekendheid aan te geven.

Experimenteerwetgeving mag geen lege huls zijn

De VCP onderschrijft het doel van de experimentwetgeving om (een deel van de) zelfstandigen de komende jaren (tijdelijk) meer mogelijkheden te geven om aansluiting te krijgen binnen de tweede pijler. Allereerst benadrukt de VCP nogmaals dat deze afspraken, die zich vertalen in experimenten met enkele sectoren, los staan van de afspraken die zijn gemaakt in het Pensioenakkoord. In de StvdA zal begin dit jaar worden bekeken hoe in de structurele fase zzp'ers aansluiting kunnen vinden bij de tweede pijler door middel van vrijwillige aansluiting en/of auto enrollment.
Los van deze belangrijke afspraken die zijn gemaakt in het Pensioenakkoord verneemt de VCP signalen dat de experimentwetgeving zo beperkt is geworden dat de kans om daadwerkelijk succesvol experimenteren mogelijk te maken nihil is geworden en dat de partijen die dit voornemens waren er hierom mogelijk van af zullen zien. Dit wordt bevestigd in de op 9 februari jl. verschenen afzonderlijke reactie van de Pensioenfederatie hierover. Dit vindt de VCP een heel grote gemiste kans en de VCP roept de minister op experimenterende partijen zodanig de ruimte te geven dat de experimenten ook daadwerkelijk van de grond komen en snel met de AMvB te komen die ruimte moet bieden voor zowel vrijwillige aansluiting als automatische aansluiting. Dit vergt dat het ministerie van EZ o.a. de Handelsregisterwet aanpast zodoende dat t.b.v. deze experimenteerwetgeving de benodigde gegevensuitwisselingen kunnen plaatsvinden tussen pensioenfondsen en zelfstandigen bij die experimenten die zich richten op automatische aansluiting. Ook dient het fiscaal op een eenvoudige wijze gefaciliteerd te worden. Indien de experimenteerwetgeving enkel uitgaat van mogelijkheden van opting in-varianten, dan merkt de VCP op dat dit niet gaat werken en dat hier al voldoende studies over beschikbaar zijn vanuit het buitenland. Ook kunnen hier vergelijkbare lessen worden getrokken als bij de vrijwillige nettopensioenregelingen en de grote verscheidenheid aan dekking indien er gebruik wordt gemaakt van opting-in of opting-out (veel hogere dekking en lagere kosten).

Samenvattend:

- Schaf de wachtdrempels al eerder af en knip dit los van deze wetgeving.
- Evalueer of de payrollwetgeving wordt nageleefd.
- Zorg dat zelfstandigen zo snel als mogelijk gebruik kunnen maken van vrijwillige aansluiting of automatische deelname.
- Bied binnen de experimenteerruimte ook de ruimte die partijen nodig hebben en maak automatische deelname mogelijk. Voorkom een lege huls.

Vragen naar aanleiding van de artikelsgewijze toelichting

Hieronder zal de VCP aangeven welke zaken volgens haar opvallen binnen de artikelsgewijze toelichting, dan wel waar zij mogelijke inconsistenties signaleert.

Bij artikel I-A: in artikel 1 lid 10 staat, dat de definitie van uitkeringsovereenkomst vervalt. De artikelsgewijze toelichting vermeldt hier niets over. Welke status krijgen overeenkomsten indien niet wordt ingevaren (bijv. premievrije 4%-contracten bij een verzekeraar)?

Bij artikel I-K: artikel 19 lid 2 is gebaseerd op een arrest van de Hoge Raad. Hoewel de overeenkomst niet al te licht kan worden gewijzigd stelt de VCP twee aanpassingen voor: 1) om de belangen van ex-deelnemers beter te beschermen dienen bonden expliciet een positie te hebben bij het wijzigen van de pensioenovereenkomst en 2) de werkgever dient betrokkenen te informeren over de wijziging.

Bij artikel I-Z wordt in artikel 49 lid 2 gewijzigd dat post per mail verstuurd mag worden als een mailadres aanwezig is en anders per post verstuurd moet worden. Hier wordt geen recht gedaan aan het bestaan van de Berichtenbox. Na schriftelijk zou moeten worden ingevoegd 'of via de Berichtenbox'. Hierbij staat voorop dat de Berichtenbox wel goed toegankelijk moet zijn voor deelnemers.

Bij artikel I-KK: art 61 a lid 1 stelt, dat vrijwillige voortzetting mogelijk is voor ten hoogste drie jaar. Op pagina 133 MvT wordt toegelicht waarom de termijn maximaal drie jaar is. In de artikelsgewijze toelichting op pagina 170 staat, dat partijen een langere duur dan drie jaar kunnen afspreken.
Praktische vraag is hoe de uitvoering plaatsvindt indien het kapitaal voor het OP bij een PPI is ondergebracht. Deze mag immers geen risico's verzekeren en zal dus premies moeten overboeken naar een verzekeraar.

Dubbele NP verzekering is niet wenselijk. Maar hoe wordt omgegaan met een werknemer die zijn oude NP-risicodekking (door omstandigheden) voortzet terwijl de nieuwe werkgever een NP van (aanzienlijk) mindere kwaliteit biedt?

Bij artikel I-NN staat dat het projectierendement alleen collectief mag worden vastgesteld. Begrijpelijk, maar maakt het dus onmogelijk om een keuze te bieden als fonds dat deelnemers van de standaard projectierente kunnen afwijken om meer zekerheid te wensen, middels een volledige matching bijvoorbeeld. Dat vindt de VCP onwenselijk.

De wijziging in artikel I-BBB lijkt een kleine wijziging, maar heeft tot gevolg dat Raden van Toezicht instemmingsrecht krijgen op het beleid omtrent uitvoeringsreglementen. Tot dusverre is het enige beleid dat instemmingsrecht heeft, het beloningsbeleid. Het verlenen van instemmingsrecht op beleidsonderdelen, anders dan beloningsbeleid wat vanuit de governance begrijpelijk is, maakt de rollen en verantwoordelijkheden onnodig diffuus. Hoe zit het bijvoorbeeld met aansprakelijkheid als het bestuur het beleid en direct het uitvoeringsreglement wil aanpassen, de Raad van Toezicht houdt de instemming aan en er ontstaat een geschil met een werkgever over het reglement?

Bij artikel I-QQQ wordt een artikel 150d ingevoegd waar in het eerste lid expliciet aangegeven staat dat sociale partners in het transitieplan verantwoording geven waarom er sprake is van een evenwichtige transitie. Verantwoordelijkheid voor de inhoud ligt derhalve bij sociale partners en de inrichting voor het proces ligt de primaire verantwoordelijkheid en daarmee aansprakelijkheid bij de werkgever. Klopt dit met het beeld van de minister?

Bij artikel I-QQQ: in art. 150f lid 2 is sprake van een gewezen werknemer, met recht op premievrije voortzetting. Is de aanname juist, dat deze bepaling ook ziet op een werknemer die gedeeltelijk arbeidsongeschikt is en nog gedeeltelijk werkt?
Merk op dat ook een werknemer, die volledige premievrijstelling krijgt verzekeringstechnisch gezien een actieve deelnemer is en dus geen gewezen deelnemer.

Bij artikel I-QQQ wordt een artikel 150l ingevoegd waar in het eerste lid staat dat er collectief wordt overgedragen tenzij dit onevenredig ongunstig uitpakt voor een deelgroep in het pensioenfondsbestand. Volgens het vierde lid gaat het fonds akkoord tenzij het tot een onevenwichtig nadeel leidt bij een deelgroep. Naast het inconsistent gebruiken van termen, zijn deze niet gedefinieerd en wordt deze toets nu dus twee keer gedaan. Doordat het fonds de toets ook moet doen, is er daarmee een procesrisico ingebracht richting de fondsen. De VCP acht dit risico te groot en vraagt de minister dit risico te reduceren.